

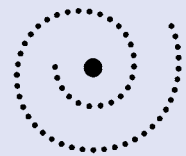
Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

Veteli

Johanna Kullas

Maaseudun perinteinen maisema ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana erilaisten maankäyttötapojen tuloksena. Perinteinen maatalous on rikastuttanut maisemakuvaa ja luonut viljelyalueille tunnusomaisen kasvi- ja eläinlajiston. Maatalousympäristön maisema on kuitenkin viime vuosikymmenien aikana muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus on vähentynyt. Perinteinen niitto- ja laidunnuskulttuuri on häviämässä nykyiselle tehomaataloudelle. Tämä on johtanut maaseudun luonnonympäristössä kielteisiin muutoksiin, jotka olisi tärkeä saada hallintaan. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on kartoittaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet sekä ohjata ja tehostaa kohteiden hoitoa. Tavoitteena on lisätä viljelijöiden tietämystä ja kiinnostusta ympäristönhoitoon.

Vetelin maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmassa on esitetty maatalousympäristöön rajautuvat tai aikaisemmin maatalouskäytössä olleet kohteet, jotka ovat merkittäviä maatalousympäristön maiseman tai luonnon kannalta. Kohteille on annettu toimenpidesuosituksia, joiden avulla voidaan ylläpitää ja kehittää kohteiden luonto- ja maisema-arvoja. Tavoitteena on, että maanomistajat rahoittaisivat kohteiden hoitoa maatalouden ympäristötuen erityistuilla. Suunnitelman toivotaan edistävän maatalousympäristön luonnon ja maiseman monimuotoisuutta toimimalla viljelijöille kannustimena ja apuna tarkempien tilakohtaisten suunnitelmien laadintaan.

LÄNSI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
VÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

ISBN 952-11-2447-4 (nid.)

ISBN 952-11-2448-2 (PDF)

ISSN 1796-1912 (pain.)

ISSN 1796-1920 (verkkokj.)

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

Veteli

Johanna Kullas

Vaasa 2006

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

**LÄNSI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS**
VÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 2 | 2006
Länsi-Suomen ympäristökeskus

Taitto: Johanna Kullas
Kansikuva: Perhonjoen rantalaitumet (kohde 40)
Valokuvat & kartat: Johanna Kullas

Julkaisu on saatavana myös internetissä:
www.ymparisto.fi/lసు/julkaisut

Multiprint Oy, Vaasa 2006
ISBN 952-11-2447-4 (nid.)
ISBN 952-11-2448-2 (PDF)
ISSN 1796-1912 (pain.)
ISSN 1796-1920 (verkkoj.)

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	4
2 Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma	5
2.1 Suunnitelman tarkoitus.....	5
2.2 Suunnittelun paikalliset tavoitteet.....	5
3 Suunnittelun vaiheet ja menetelmät	6
3.1 Suunnittelualan valinta	6
3.2 Esiselvitys	6
3.3 Osallistava suunnittelu	7
3.4 Maastotyöt	7
3.5 Raportointi	7
4 Suunnittelualan yleiskuvaus	8
4.1 Sijainti ja maisemakuva	8
4.2 Luonnonpiirteet	8
5 Hoitotoimenpiteiden yleisiä periaatteita	10
5.1 Raivaus	10
5.2 Niitto	10
5.3 Laidunnus.....	11
6 Hoitotoimenpiteiden taloudellinen toteutus.....	13
6.1 Maatalouden ympäristötuen erityistuet	13
6.1.1 Luonnon monimuotoisuuden edistäminen	13
6.1.2 Perinnebiotoopin hoito	14
6.1.3 Maiseman kehittäminen ja hoito	14
6.1.4 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito	14
6.2 Muu rahoitus.....	14
7 Luonnon monimuotoisuus- ja maisemakohteet.....	15
7.1 Kohteiden valintaperusteet ja luokittelu	15
7.2 Avoimen viljelymaiseman säilyttäminen jokilaaksoissa	16
7.2.1 Viljelymaiseman merkitys	16
7.2.2 Ongelmakohtia suunnittelualueella	16
7.2.3 Toimenpidesuositukset ja niiden rahoitus	17
7.3 Kohdekuvaukset ja hoitosuositukset.....	19
7.3.1 Yleistä	19
7.3.2 Kohteet 1–12 (kartat 1–2)	19
7.3.3 Kohteet 13–26 (kartat 3–4)	26
7.3.4 Kohteet 27–34 (kartat 5–6)	34
7.3.5 Kohteet 35–54 (kartat 7–8)	39
7.3.6 Kohteet 55–59 (kartat 9–10)	48
7.3.7 Kohteet 60–65 (kartat 11–12)	53
7.3.8 Kohteet 66–69 (kartat 13–14)	57
Kirjallisuus.....	64
Kuvailulehdet.....	65

1 Johdanto

Maaseudun perinteinen maisema ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana erilaisten maankäyttötapojen tuloksena. Maatalous on luonut avoimet viljelymaisemat ja niihin vaihtelua tuovat niityt ja laitumet sekä niihin liittyvät metsien reu-navyöhykkeet ja erilaiset peltojen saarekkeet. Maatalous on näin rikastuttanut maisemakuvaa ja luonnonolosuhteita. Perinteiset maankäyttömuodot, kuten laidunnus ja niitto, ovat luoneet näille alueille tunnusomaisen kasvi- ja eläinlajiston. Maatalouden tarjoamissa elinympäristöissä elää noin neljäsosa Suomen luonnonvaraisista eliölajeista. Viime vuosikymmenten aikana maisema on kuitenkin muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt maatalousympäristössä. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkien eliölajien sekä niiden elinympäristöjen ja elottoman luonnon moninaisuutta.

Maatalousalueiden ympäristönhoitoa edistetään tällä hetkellä lähinnä maatalouden ympäristötukijärjestelmään sisältyvillä perus- ja lisätoimenpiteillä sekä erilaisilla erityistukimuodoilla. Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on muun muassa huolehtia maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuudesta sekä eläin- ja kasvilajeista ja hoitaa maatalousmaisemaa. Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella käynnistettiin vuonna 2003 koko maassa maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmahankkeet, joita koordinoivat alueelliset ympäristökeskukset. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on kartoittaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet, joita voitaisiin hoitaa ja säilyttää erityistukien avulla.

Länsi-Suomen ympäristökeskuksen alueella laadittiin ensimmäinen maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma vuonna 2003 Kristiinankaupungin Härkmerifjärdenille. Seuraavina vuosina kohteina ovat olleet Etelä-Pohjanmaalta Ylistaro (v. 2004), Keski-Pohjanmaalta Toholampi (v. 2004–2005) ja Pohjanmaalta Isokyrö (v. 2005). Vuoden 2006 suunnittelukunnaksi valittiin Keski-Pohjanmaalta Veteli. Projektin vetäjänä toimi suunnittelija Johanna Kullas Länsi-Suomen ympäristökeskuksesta. Hanketta ohjaamaan perustettiin alueellinen ohjausryhmä, jonka jäseniä olivat Länsi-Suomen ympäristökeskuksesta ylitarkastaja Leena Rinkineva-Kantola, ylitarkastaja Jouni Hongell ja suunnittelija Johanna Kullas; Vetelin kunnasta maaseutuasiamies Jukka Hautamäki ja rakennus- ja ympäristöjohtaja Anne-Maarit Mansikka-aho; kunnanvaltuuston puheenjohtaja Risto Pakkala; Perhonjokilaakson Luonto ry:stä Leena Kivijärvi; viljelijä Vesa Kaunisto; viljelijä Kristiina Pynssi; Pohjanmaan TE-keskuksesta metsätalousinsinööri Lars Björkgård; ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksesta agrologi Liisa Koskela ja Keski-Pohjanmaan liitosta aluesuunnittelija Jussi Rämet. Suunnittelu toteutettiin maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluoppaan ohjeita noudattaen (Heikkilä 2002).

2 Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma

2.1 Suunnitelman tarkoitus

Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on ohjata ja tehostaa maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden hoitoa ja suojelua. Suunnitelmassa selvitetään suunnittelualueen luonnon monimuotoisuuden ja perinteisen maaseutumaiseman kannalta tärkeät kohteet. Lisäksi esitetään kohteille hoitosuosituksia ja hoidon taloudelliset toteuttamismahdollisuudet. Yleissuunnitelmassa otetaan aina huomioon alueelliset tarpeet. Maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat ekologisten ja maantieteellisten tekijöiden ohella maisemarakenne sekä alueella harjoitettu maatalous.

Viime vuosikymmenien aikana maataloudessa on tapahtunut voimakas rakennemuutos. Perinteinen niitto- ja laidunnuskulttuuri on häviämässä nykyiselle teho- maataloudelle, joka edellyttää suuria peltokokoja ja karjamääriä. Tämä kehitys on johtanut maaseudun luonnonympäristössä kielteisiin muutoksiin, jotka olisi tärkeä saada hallintaan. Maatalousalueiden monimuotoisuuden yleissuunnittelu on ajan- kohtaista, sillä

- maisema on yksipuolistunut ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt
- perinteiset elinympäristöt ovat häviämässä
- neljäsosa Suomen uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti perinneympäristöissä
- peltolinnuston vaatimat elinympäristöt ovat vähentyneet
- maisemallisesti kaunis ja luonnonsuojelultaan rikas maaseutu on jo arvo sinänsä

Tällä hetkellä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuutta edistetään pääasiassa maatalouden ympäristötukijärjestelmän avulla. Lähes 96 % viljelijöistä on sitoutunut ympäristötukijärjestelmään. Tarkoituksena suunnitelmassa on, että maanomistaja voisi rahoittaa maatalousympäristön luontokohteiden hoitoa maatalouden ympäristötuen erityistuen turvin. Suunnitelma toimii pohjana tarkemmille tilakohtaisille hoitosuunnitelmille, joita tarvitaan muun muassa haettaessa maatalouden ympäristötuen erityistukia.

2.2 Suunnittelun paikalliset tavoitteet

Suunnitelman tavoitteena on lisätä viljelijöiden tietämystä ympäristöasioissa sekä kiinnostusta ympäristöhoitoon, jotta maaseudulla harvinaistuvat sekä luonnon että maiseman kannalta merkittävät alueet saataisiin säilytettyä tuleville sukupolville.

Vetelin suunnittelualueella huolestuttava kehityssuunta on jokivarren avoimen viljelymaiseman vähittäinen sulkeutuminen, etenkin Vetelin kyläaukealla. Kulttuurihistoriallisesti merkittävässä ympäristössä maiseman sulkeutumisen vaikutus on huomattavaa. Yleissuunnitelman yhtenä tavoitteena oli tunnistaa maiseman kannalta ongelmalliset alueet, ehdottaa toimenpiteitä sekä motivoida viljelijöitä ja paikallisia tahoja työhön maatalousmaiseman avoimuuden palauttamiseksi ja säilyttämiseksi.

Suunnitelman tavoitteena on myös parantaa viranomaisten, neuvojen ja viljelijöiden välistä vuorovaikutusta, sillä se laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden, kuten alueella toimivien viranomaisten, paikallisten viljelijöiden, kylätoimikuntien, viljelijäjärjestöjen ja luonnonsuojeluyhdistysten edustajien kanssa.

3 Suunnittelun vaiheet ja menetelmät

3.1 Suunnittelualueen valinta

Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma voidaan tehdä tavallisille maatalousalueille, joilla on runsaasti aktiivista maataloutta, paljon perinnebiotooppeja ja ympäristötuen erityistukikohteita. Merkittävin tekijä, joka vaikutti Vetelin valitsemiseen vuoden 2006 suunnittelukunnaksi, oli kunnan taholta osoitettu kiinnostus suunnittelua kohtaan sekä huoli maatalousmaiseman muuttumisesta Vetelissä.

Ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa suunnittelualueeksi rajattiin noin 5500 hehtaarin alue Perhonjoen eli Vetelinjoen ja Halsuanjoen varsilta. Suunnittelualue koostuu pääasiassa maatalousympäristöstä, missä peltojen osuus on suurempi kuin muiden maankäyttömuotojen. Suunnitteluun valittiin alueita, joilla katsottiin olevan tarvetta maisemallisille hoitotoimenpiteille tai joilla ajateltiin olevan suunnitelman kannalta kiinnostavia elinympäristöjä.

3.2 Esiselvitys

Esiselvityksessä käytiin läpi suunnittelualueella aiemmin tehdyt luontoselvitykset ja muut alueelta saatavissa olevat luontotiedot. Monipuolinen tutustuminen taustaineistoon tuki maastotyöskentelyä ja johdatteli kiinnostaville kohteille. Kaikki esiselvityksen kohteet sekä suunnittelualueen raja- ja merkittävät peruskartalle alueen kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Peruskartta toimi suunnittelua ohjaavana työkaluna.

Vetelin suunnittelualueelta on löytynyt kymmenen muinaisjäännöstä, jotka käsittelevät lähinnä kivikautisia asuinpaikkoja sekä tervahautoja. Uhanalaisten lajien havaintopaikkoja alueeseen sisältyi neljä. Ne eivät kuitenkaan rajoittuneet suoraan maatalousympäristöön ja siten varsinaiselle suunnittelun kohdealueelle, eivätkä näin olleet maatalouden elinympäristöistä riippuvaisten uhanalaisten lajien havaintopaikkoja. Luonnonsuojelualueita alueella on kaksi: Kasakkakankaan ja Hautakedon luonnonsuojelualue Tunkkarilla sekä Nivasaaren luonnonsuojelualue Karjalankoskella. Näiltä alueilta oli saatavilla kasvi- ja eläinlajistotietoja vuonna 1997 osayleiskaavan tarkistuksen yhteydessä tehdystä luontoselvityksestä (Perhonjokilaakson Luonto ry. 1997). Sama luontoselvitys auttoi hahmottamaan luonnonolosuhteiltaan tärkeitä kohteita Vetelin keskusalueella. Näitä olivat muun muassa Pollarinoja, Perhonjokivarsi, Lähteenkukkula ja muut kosteikot, Keronkankaan haka ja Kylmäkylän peltoalue.

Vetelistä valtakunnallisessa perinnebiotooppikartoituksessa löytyneistä kahdeksasta kohteesta kuusi sijoittuu suunnittelualueelle (Tikkanen ym. 1999). Näistä kolme sijaitsee Torpan ja Heikkilän kylän tuntumassa Perhojoen rannalla. Kolme muuta sijaitsevat Siponkoskella, Forsbackassa ja Polson kylässä Perhonjoen ja Halsuanjoen rantamaisemissa. Laitisen ym. (2001) laatima selvitys johdatteli maisemallisesti arvokkaille alueille sekä tarjosi yksityiskohtaista tietoa näiden alueiden kulttuuri- ja luonnonpiirteistä. Suunnittelualueeseen sisältyvät Vetelinjoen eli Perhonjoen maisema-alue, Forsbackan maisema-alue ja Polson maisema-alue. Maatalouden ympäristötuen erityistukikohteita suunnittelualueella on kolme, joista kaikki sijaitsevat Torpan ja Heikkilän kylässä.

3.3 Osallistava suunnittelu

Yleissuunnittelu toteutettiin osallistavan suunnittelun periaatteilla. Osallistavassa suunnittelussa maanomistajat ja kyläläiset saivat tietoa suunnittelun edistymisestä ja pystyivät näin vaikuttamaan siihen omilla tiedoillaan ja kokemuksillaan. Suunnittelun alkuvaiheessa laadittiin tiedotussuunnitelma, jolla haluttiin varmistaa riittävä tiedon välitys. Ensimmäisen kerran suunnittelusta tiedotettiin kesäkuussa Karjalankoskella järjestetyssä lehdistötilaisuudessa sekä kaikkiin talouksiin jaettavassa kuntatiedotteessa. Ennen maastotöiden aloittamista lähetettiin kaikille alueen 187 aktiiviviljelijälle kirje, jossa informoitiin suunnittelun aloittamisesta, tarkoituksesta ja suunnittelualueen rajauksesta. Viljelijöiltä toivottiin yhteydenottoja mahdollisista suunnitelmaan sisällytettävistä kohteista sekä tarjottiin mahdollisuutta tilakäyntiin, jolloin monimuotoisuuskohteita voisi kartoittaa yhdessä maanomistajan kanssa.

Syyskuussa järjestettiin Vetelin koulukeskuksessa yleisötilaisuus. Yleisötilaisuudesta tiedotettiin kuntatiedotteessa sekä alueen sanomalehdessä suunnittelun etenemisestä julkaistun lehdistötiedotteen perusteella. Yleisötilaisuudessa esiteltiin kesän aikana inventoituja kohteita ja kerrottiin niiden valintaperusteista sekä merkityksestä alueen maiseman ja luonnon kannalta. Lisäksi tilaisuudessa keskusteltiin erityisluontokohteista, kohteiden hoidosta ja erityistuen hakemisesta. Tilaisuudessa oli nähtävillä kartta suunnittelualueesta ja inventoiduista kohteista. Kartta jätettiin tilaisuuden jälkeen kunnanvirastoon, jotta halukkailla olisi mahdollisuus tarkastella kohteita ja niiden sijaintia vielä ennen suunnitelman valmistumista.

3.4 Maastotyöt

Maastotyöt aloitettiin heinäkuun alussa sen jälkeen, kun alueen viljelijöitä oli tiedotettu suunnittelun alkamisesta. Suunnittelualue jaettiin kolmeen osa-alueeseen, jolloin kohteiden kartoituksessa voitiin edetä järjestelmällisesti ja mahdollisimman tehokkaasti. Kohteille kuljettiin jalan peltoteitä, metsän reunoja ja ojien pientareita pitkin. Maastotöitä jatkettiin elokuun alkupuolelle saakka. Syksyllä tehtiin vielä hajanaisia maastokäyntejä kohteilla, joista oli erikseen keskusteltu viljelijän kanssa.

Maastotöiden yhteydessä tarkistettiin aikaisemmin inventoidut perinnebiotoopit sekä muut esiselvityksen perusteella paikannetut kohteet, joilta saattaisi löytyä kiinnostavia elinympäristöjä. Kaikki maastotöiden aikana inventoidut kohteet rajattiin kartalle ja numeroitiin inventointijärjestyksessä. Jokaisesta kohteesta täytettiin inventointilomake, johon kirjattiin tietoja kohteen sijainnista ja lajistosta sekä kohteen hoitomahdollisuuksista.

Maanomistajien ja muiden kyläläisten kanssa keskusteltiin aina tavattaessa. Jos kohde rajautui pihapiiriin tai jos kohteelle pääsy edellytti pihan läpi kulkua, pyrittiin maanomistajaan ottamaan yhteyttä ennen inventointia. Joidenkin maanomistajien kanssa sovittiin erikseen käynnistä tilalla, jolloin heillä oli mahdollisuus olla itse mukana kohteiden kartoituksessa. Maastotöiden perusteella maanomistajien ja kyläläisten suhtautuminen hankkeeseen oli positiivista ja kiinnostunutta.

3.5 Raportointi

Yleissuunnittelun viimeisenä vaiheena maastotöiden tulokset koottiin raporttiin, joka julkaistiin ja lähetettiin kaikille alueen maanviljelijöille. Yleissuunnitelma on raportti, josta ilmenee suunnitelman tarkoitus ja tavoitteet, perustiedot suunnittelualueesta, alueella aiemmin tehdyt selvitykset, maastotöiden tulokset, kohteiden hoitosuositukset sekä hoidon taloudelliset toteuttamismahdollisuudet. Raportin sisällön suunnittelussa noudatettiin yleissuunnitteluoppaan ohjeita (Heikkilä 2002). Hoidon suunnittelussa sekä alueen yleiskuvauksessa käytettiin apuna esiselvityksen tietoja sekä muita lähialueilla tehtyjä suunnitelmia ja selvityksiä.

4 Suunnittelualueen yleiskuvaus

4.1 Sijainti ja maisemakuva

Vetelin yli 3600 asukkaan kunta sijaitsee Kaustisen seutukunnassa Keski-Pohjanmaalla. Vetelin pinta-ala noin 520 km², josta vesistöjä on noin 15 km². Naapurikuntia ovat Kaustinen, Halsua, Perho, Vimpeli, Lappajärvi, Evijärvi ja Kruunupy. Vetelin maisemassa hallitsevia tekijöitä ovat Perhonjoki eli Vetelinjoki ja Halsuanjoki. Pellot seuraavat jokilaaksoja kapeina nauhoina leveten yleensä vain alajuoksun varsilla laajemmiksi aukeiksi. Viljeltyä peltoa on noin 6000 hehtaaria. Suurin osa maataloista on erikoistunut maidontuotantoon. Nurmiviljelyn tehokkuus näkyy maisemassa perinnebiotooppien vähäisyytenä. Avoimia peltoalueita rajaavat metsävyöhykkeet. Jokilaaksojen väliin jää asumattomia sydänmaita, karuja mäntykankaista, rämeitä ja nevoja.

Vetelin kyläaukealla maisemakokonaisuuden tärkeimpiä elementtejä ovat joki, viljelty jokilaakso, jokilaakson länsipuolen selänteelle sijoittuva raittiasutus sekä itäpuolen jokilaakson tienvariasutus. Vetelin kyläaukea on kulttuurihistoriallisesti merkittävä ympäristö. Löytöjen perusteella alueella on ollut asutusta jo kivi-kaudella. Pysyvää asutusta on alueelle muodostunut kuitenkin vasta 1500-luvulla. Keskipohjalaiseen tapaan kylien asumukset ovat keskittyneet jokilaaksoissa nauhamaisiksi muodostelmiksi jokien varsille.

Vetelin kulttuurimaiseman edustavimpiin kohteisiin kuuluvat Perhonjoen varrella sijaitseva Forsbacka sekä Halsuanjoen varrella sijaitseva Polson kylä. Forsbacka on pieni maatalouskylä, jonka keskeisiä elementtejä ovat kylän keskellä virtaava Perhonjoki jokirantaan ulottuvine peltosarkoineen. Asutus on keskittynyt kylän läpi vievän tien tuntumaan. Kylän idyllisyyttä lisäävät peltoja kehystävät komeat kiviaidat. Polson kylän maisemakokonaisuuteen kuuluvat kylän läpi mutkitteleva Halsuanjoki, rantapellot ja perinnebiotoopit sekä joen ja kylätien varrella sijaitsevat maatilat.

4.2 Luonnonpiirteet

Vetelin kunnan halki virtaa Perhonjoki (Vetelinjoki), joka on yksi Keski-Pohjanmaan pääjoista (Kuva 1). Perhonjoki alkaa Suomenselän vedenjakaja-alueelta ja laskee Pohjanlahteen. Vetelissä virtaa myös Perhonjokea pienempi Halsuanjoki, joka laskee Halsuanjärvestä Perhonjokeen. Räytingin kylän lähellä sijaitsee Haapajärvi, joka on erikoinen Perhonjoen laajentuma. Lähes kokonaan umpeenkasvanut järvi on pensaiden ja korteikon luonnehtima kosteikko. Järvi on tärkeä kosteikkolintujen pesimis- ja levähdyspaikka.

Mannerjäätiköt ovat tasoittaneet Vetelin alueen kallioperän huiput ja levittäneet kiviaineksen tasaiseksi moreenipeitteeksi, joten kalliopaljastumia on niukasti. Vetelissä esiintyy kuitenkin kalkkikivikallioita, jotka puuttuvat lähes täysin muualta Keski-Pohjanmaalta. Kasvimaantieteellisessä jaottelussa Veteli kuuluu keskiboreaaliselle havumetsävyöhykkeelle. Alavat alueet ovat soisia, moreenimailla vallitsevat kuivahkot ja tuoreet kangasmetsät, hietikoilla ja lohkareikoilla kuivat kankaat sekä hiesu- ja savimailla lehtomaiset kankaat.

Valtaosa suunnittelualueen pinta-alasta on viljeltyä peltoa. Luonnonvaraisille kasveille elinympäristöjä tarjoavat jokirannat, ojen ja teiden pientareet, tilakeskusten lähiympäristöt, käytöstä poistuneet pelto- ja laidunalueet, metsän reunat sekä peltojen keskelle jääneet saarekkeet, joita ei kivikkoisuutensa vuoksi ole voitu raivata pelloksi. Pientareiden ja muiden reuna-alueiden niittykasvillisuus on tavallisin tuoretta niittyä tai kosteaa suuruoho- ja heinäniittyä, joka paikoin on hyvin

rehevää. Alueelle tavanomaisia niitty-lajeja ovat muun muassa juolavehna, tuokusimake, nurmirölli, nurmilauha, mesiangervo, maitohorsma, koiranputki, peltোধake, hiirenvirna, siankärsämö, harakankello, niittysuolaheinä ja nurmitädyke. Edustavimmilla niityillä tavataan runsaasti ahomansikkaa, päivänkakkaraa, rohtotädykettä, pukinjuurta ja kissankelloa. Paahteisilla, laidunnetuilla rinteillä viihtyvät myös kuivan niityn lajit, kuten lampaannata, jäkki ja huopaohdake. Jokirannoilla tyypillisesti esiintyviä lajeja ovat ruokohelpi, erilaiset sarat, kastikat, viihvilät ja suurruohot. Vedessä ja vesirajassa tyypillisiä lajeja ovat rentukka, ulpukka, järvikorte, ratamosarpio, jouhivihvilä, kurjenjalka, ranta-alpi, myrkkyykeiso, suoputki ja rantakukka. Usein lajisto on ylempänä joen pientareilla samankaltaista kuin alueen muilla avoimilla paikoilla. Jokivarsien puusto ja pensasto esiintyy mosaikkimaisesti harmaaleppä-, tuomi-, paju- ja pihlajakasvustojen vaihdellessa avoimien kohtien kanssa. Metsien laidoilla ja peltosaarekkeissa viihtyvät edellä mainittujen lajien lisäksi alueelle tyypilliset katajat, herukkapensaat, koivut, haavat, kuuset ja männyt. Myös korpipaatsamaa ja lehtokuusamaa tavataan.

Alueella yleisimpiä lintulajeja ovat sepelkyyhky, varis, harakka, talitiainen, sinitiainen, räkättirastas, punakylkirastas, pajulintu, harmaasieppo, kirjosisieppo ja peippo. Vetelissä on havaittu myös pikkutikka, ampuhaukka ja tiltalti, jotka ovat uhanalaisia lajeja. Valtakunnallisesti uhanalaistuneita, mutta paikallisesti runsaslukuisia ovat peltopyy, kivitasku, pensastasku, kottarainen, sinisuohaukka, pikkulepinkäinen ja teeri. Monet alueella tavattavat lintulajit, kuten pyy, suopöllö ja helmipöllö, ovat EU:n lintudirektiivin lajeja. Nisäkkäistä maatalousympäristössä tavataan usein minkkejä, kärppiä, lumikkoja, vesimyyriä, piisameja, jäniksiä, rusakoita, kettuja ja oravia. Harvinaisempia havaintoja ovat saukko, näättä ja liito-orava, jotka ovat kaikki EU:n luontodirektiivin lajeja. Saukko ja liito-orava ovat lisäksi uhanalaisia lajeja.

Kuva 1. Perhonjoen eli Vetelinjoen pientareet tarjoavat runsaasti elinympäristöjä luonnonvaraisille eliölajeille. Joki on hallitseva elementti Vetelin maaseutumaisemassa.

5 Hoitotoimenpiteiden yleisiä periaatteita

Luonnon monimuotoisuuskohteilla ja perinnebiotoopeilla oikeanlainen hoidon toteutus on tärkeää toivotun lopputuloksen saavuttamiseksi. Alla on perinnebiotooppien hoitokorttien (Priha 2003; Priha & Borg 2003) sekä muiden oppaiden (Heikkilä 2002; Heinonen 2005) pohjalta koottu tässä suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden yleisimpiä ja tärkeimpiä periaatteita, joita noudattamalla päästään maatalousympäristön monimuotoisuuden kannalta parhaaseen tulokseen. Lisätietoja voi kysyä alueellisesta ympäristökeskuksesta, TE-keskuksesta tai alueen maaseutukeskuksesta.

5.1 Raivaus

Hoitamatta olleilla kohteilla puiden ja pensaiden raivaus on usein ensimmäinen hoitotoimenpide (Kuva 2). Yleisesti raivauksella pyritään lisäämään kohteen avoimuutta, palauttamaan ja korostamaan sen ominaispiirteitä sekä valikoimaan kohteen luonteelle sopiva puusto ja pensasto. Raivaus tulisi suunnitella etukäteen ottaen huomioon hoidon tavoitteet. Raivausjäte kerätään pois, jottei maaperän ravinnepitoisuus kasvaisi. Raivauksen jälkeinen juurien lahoaminen sekä valomäärän lisääntyminen johtaa usein aukkopaikkojen kasvillisuuden rehevöitymiseen. Siksi on tärkeää huolehtia jatkotoimenpiteistä, joita ovat yleensä laidunnus ja niitto.

Luonnon monimuotoisuuskohteilla, kuten metsän ja pellon välisillä reunavyöhykkeillä sekä puustoisilla saarekkeilla, raivaus toteutetaan huomioiden sekä lajistollinen että rakenteellinen monimuotoisuus. Lajistossa suositetaan lehtipuita ja katajia sekä erilaisia marjovia ja kukkivia puita ja pensaita, kuten raitaa, pihlajaa, taikinamarjaa ja lehtokuusamaa. Tavoitteena on, että erilaiset ja eri-ikäiset puut ja pensaat muodostavat monikerroksisen reunavyöhykkeen. Raivaamalla luodaan reunavyöhykkeelle myös avoimia kohtia, joiden kasvillisuutta hoidetaan yleensä niittämällä. Vanhat komeat puuyksilöt sekä lahopuut säästetään. Kolopuut kannattaa jättää kohteelle pesäpuiksi.

Umpeutuneilta perinnebiotoopeilta liiallinen puusto ja pensasto voidaan poistaa joko kerralla tai vaiheittain, jolloin vältetään yhtäkkinen ravinteiden vapautuminen maaperään ja valoisuuden lisääntyminen, jotka kertaraivauksen jälkeen saavat usein ongelmakasvit rehottamaan. Niityiltä poistetaan erityisesti kanto- ja juurivesoja muodostavat kuuset ja lehtipuut. Haavat ja harmaalepät tulee kaulata pari vuotta ennen kaatoa vesomisen heikentämiseksi. Vanhat puut ja lahopuut säästetään. Myös laidunniityille jätetään puuryhmiä eläinten suojaksi. Katajikkojen komeita yksilöjä tuodaan vähitellen esiin poistamalla varjostavaa kasvillisuutta. Hakamaiden raivauksessa pyritään avoimien niitylaikkujen ja puuryhmien vuorotteluun. Raivausjätteen lisäksi erityisesti niitettäviltä kohteilta tulee kannot poistaa tai sahata mahdollisimman matalalta niiton helpottamiseksi. Raivattujen alojen tehokain jälkihoito on useimmiten laidunnus.

5.2 Niitto

Niiton tavoitteena on lisätä niitettävän alueen avoimuutta ja valoisuutta sekä vähentää maaperän ravinnepitoisuutta. Niiton myötä matalakasvuiset, valosta ja lämmöstä hyötyvät niitylajit sekä niillä viihtyvät perhoset, pistiäiset ja kovakuoriaiset runsastuvat (Kuva 3). Niitto on perinteinen niittyjen hoitomuoto ja yleensä sitä suositellaan myös muilla perinnebiotoopeilla laidunnuksen lisäksi. Niiton avulla ylläpidetään myös avoimia pientareita sekä metsän reunavyöhykkeen aukkopaikkoja.

Niitto tehdään tavallisimmin heinä-elokuun vaihteessa, jolloin useimpien niitylajien siemenet ovat ehtineet kypsyä. Niiton ajoittamista suunniteltaessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon mahdollisten uhanalaisten lajien kukkimisajankohdat. Umpeutuneiden niittyjen kookkaat ja kilpailullisesti voimakkaat lajit kannattaa alkuvuosina niittää tehostetusti, muutaman kerran kasvukauden aikana. Niitetty kasvillisuus korjataan pois alueelta, sillä muuten se varjostaa pienikokoisia kasveja ja rehevöittää niittyä. Jos niityn lajisto on toivottua, voidaan niitetty kasvillisuus jättää maahan kunnes siemenet ovat varisseet. Osa niitystä voidaan vuosittain jättää niittämättä tai niittää vasta loppukesällä perhoslajiston elinolosuhteiden turvaamiseksi. Arvokkaat karupohjaiset kukkaniityt niitetään vain tarpeen mukaan. Niiton jälkeinen laidunnus on suositeltavaa luonnon monimuotoisuuden kannalta.

5.3 Laidunnus

Laiduntaminen on perinteinen hoitomuoto kivikkosilla niityillä, joenrantaniityillä ja etenkin puustoisilla perinnebiotoopeilla, kuten hakamailla ja metsälaitumilla (Kuva 4). Laidunnuksen seurauksena maaperän ravinnepitoisuus vähenee sekä valoisuus ja lämpö lisääntyvät, mistä hyötyvät erityisesti matalakasvuiset ja vähäravinteiseen maaperään sopeutuneet lajit. Laiduneläimet syövät kasvillisuutta vähitellen, epätasaisesti ja valikoiden. Laiduneläintä valittaessa on otettava huomioon alueen laidunnushistoria sekä eri eläinlajien ravintotottumukset ja soveltuvuus erityyppisille luonnonlaitumille.

Laidunnus aloitetaan kasvukauden alussa ja sitä jatketaan myöhään syksyyn. Aloittamisajankohta riippuu kuitenkin kohteen kasvillisuudesta. Kunnostettavilla kohteilla on tärkeää aloittaa laidunnus varhain, sillä vanha kasvillisuus ei ole enää maittavaa ja hoitotulos heikkenee. Toisaalta toistuvan liian varhaisen aloittamisen seurauksena osa toivottavista lajeista ei ehdi kukkia eikä siementää. Syksyllä eläimiltä syömättä jäänyt kasvillisuus ja hylkyläikut on hyvä niittää.

Laidunnuspainetta on tarkkailtava viikoittain koko laidunkauden ajan. Laidunnuspaine määräytyy eläinlajin ja -rodun sekä kohteen kulutuskestävyyden ja hoitotilanteen mukaan. Eläinmäärän tulee olla sopiva niin, ettei synny yli- tai alilaidunnusta. Liian pieni laidunpaine ei johda toivotun alkuperäiskasvillisuuden palautumiseen, kun taas jatkuva liian suuri eläinmäärä estää niitylajien kukinnan ja siementuoton sekä vähentää hyönteislajien runsautta. Laidunnuspainetta voidaan säädellä laidunkierron avulla. Perinnebiotoopeilla ei saa eläimille antaa lisärehua, sillä tavoitteena on vähäravinteinen maaperä. Lisärehu sitä vastoin lisääsi kierrossa olevien ravinteiden määrää. Kivennäisiä voi sen sijaan tarjota laitumen vähäarvoisimmassa osassa. Jos rehuntuotto on liian vähäistä, voidaan laidunkiertoon ottaa mukaan myös viljelty lohko, joka kuitenkin on aidattava erilleen luonnonlaitumista ravinteiden kulkeutumisen estämiseksi.

Niityille, laidunnetuille perinnebiotoopeille sekä kunnostettaville kohteille kertynyttä kuloheinää ja kariketta voidaan poistaa kulottamalla, mikä helpottaa vuosittaisia hoitotoimia ja edistää uutta kasvua. Rehevöitymisen estämiseksi tehokas jatkohoitto, kuten niitto tai laidunnus, on tarpeen.

Kuva 2. Umpeenkas-
vaneen hakamaan
peruskunnostus aloite-
taan puustoa ja alus-
kasvillisuutta raivaa-
malla (kohde 22).

Kuva 3. Säännöllinen niitto
ylläpitää monimuotoista
niittylajistoa (kohde 2).

Kuva 4. Laiduneläimet
pitävät joenrannan tulvanii-
tyn avoimena (kohde 28).

6 Hoitotoimenpiteiden taloudellinen toteutus

6.1 Maatalouden ympäristötuen erityiset

Maatalouden ympäristötuen erityistuilla rahoitetaan hoitotoimenpiteitä, jotka voivat kohdistua sekä peltoalalle että muihin maatalousalueiden elinympäristöihin. Valtaosaa maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman kohteista voidaan hoitaa erityistuen turvin. Tukea maksetaan ainoastaan kohteille, joiden säilyminen edellyttää hoitotoimia. Erityistukipäätöksiä tehtäessä etusijalla ovat alueet, jotka sijaitsevat yleissuunnittelualueilla, inventoiduilla perinnemaisemilla, hoito- ja maisemasuunnitelma-alueilla sekä Natura-alueilla. Etusijalla ovat lisäksi kohteet, joilla on edellisellä sopimuskaudella ollut vastaava sopimus (Heikkilä 2002). Erityistukien myöntäminen ja maksaminen yleisesti edellyttää, että viljelijä on sitoutunut ympäristötuen perus- ja lisätöimenpiteiden noudattamiseen ja että hän on 18–65-vuotias. Muun ikäisille tukea myönnetään vain poikkeustapauksissa. Viljelijällä on oltava peltoa viljelyksessä koko sopimuskauden ajan vähintään kolme hehtaaria ja sopimuksen koskiessa vuokratonta on vuokrasopimuksen oltava vähintään koko sopimuskauden pituinen. Sopimusalan on oltava vähintään 0,15 hehtaaria, joka voi kuitenkin muodostua useammasta vähintään viiden aarin kokoisesta lohkoista

Hakemukset liitteineen jätetään TE-keskuksen maaseutuosastolle. Hakemuksen ja hoitosuunnitelman voi tehdä joko viljelijä itse tai suunnitteluapua voi pyytää suunnitteluun erikoistuneilta yrittäjiltä tai alueen maaseutukeskuksesta. Lisätietoja erityistukien hakemisesta ja hoitosuunnitelman laatimisesta voi lukea asiaa koskevista oppaista (ks. s. 64) sekä kysyä kunnan maaseutuviranomaiselta, alueellisesta ympäristökeskuksesta, TE-keskuksesta tai alueen maaseutukeskuksesta.

Tässä suunnitelmassa on maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden sekä perinteisen viljelymaiseman säilymisen edistämiseksi ehdotettu seuraavia erityistukimuotoja: luonnon monimuotoisuuden edistäminen, perinnebiotoopin hoito, maiseman kehittäminen ja hoito sekä suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Erityistukimuotoihin liittyvät tiedot perustuvat vuoden 2006 erityistukioppaisiin (Haaranen ym. 2006; Valpasvuo-Jaatinen 2006). Seuraavalla ohjelmakaudella, vuosina 2007–2013, on erityistukiin mahdollisesti tulossa pieniä muutoksia.

6.1.1 Luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteena on maatalousympäristöissä tyypillisten kasvi- ja eläinlajien määrän lisääminen, riistan viihtyvyys, luontokohteiden määrän lisääminen ja niiden laadun parantaminen sekä olemassa olevien kohteiden säilyttäminen. Luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevan sopimuksen mahdollisia kohteita ovat pellon ja metsän reunavyöhykkeet, pelloilla sijaitsevat metsäsaarekkeet sekä puu- ja pensasryhmät, pienet kosteikot, vesiuomat pientareineen, tulvapellot, tärkeät lintujen levähdys- ja ruokailupellot sekä uhanalaisten lajien esiintymispaikat. Sopimusaluetta hoidetaan erillisen suunnitelman mukaisesti eikä sitä saa metsittää, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Luonnon monimuotoisuuden edistämistä saa tukea enintään 420,47 euroa hehtaarilta vuodessa. (Haaranen ym. 2006)

6.1.2 Perinnebiotoopin hoito

Perinnebiotooppeja hoitamalla säilytetään ja lisätään maatalousympäristön luonnon monimuotoisuutta. Perinnebiotooppeja niittämällä tai laiduntamalla vaalitaan niille tyypillistä eliölajistoa, maaseudun kulttuuriperintöä sekä maisemallisia arvoja. Perinnebiotooppeja ovat erilaiset perinteisten maankäyttötapojen seurauksena syntyneet niityt, hakamaat ja metsälaitumet. Perinnebiotooppeja ei saa muokata, lannoittaa, käsitellä torjunta-aineilla, ojittaa tai metsittää. Perinnebiotoopeista voi tehdä vain 5-vuotisia sopimuksia. Perinnebiotoopin hoidosta saa tukea enintään 420,47 euroa hehtaarilta vuodessa. (Haaranen ym. 2006)

6.1.3 Maiseman kehittäminen ja hoito

Maiseman kehittämisen ja hoidon tavoitteena on lisätä viljelymaiseman avoimuutta ja monipuolisuutta sekä hoitaa ja parantaa maisemallisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti arvokkaita maatalousmaisemia. Maiseman kehittämisen ja hoidon sopimus voidaan tehdä maiseman avaamiseen, maiseman monipuolistamiseen, puukujanteiden perustamiseen ja uusimiseen, maisemakasvien viljelyyn, pienimuotoisiin istutuksiin sekä perinteisten maatalouden rakennelmien kunnostamiseen. Maiseman kehittämisen ja hoidon sopimuksissa viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Tukea hoidosta saa enintään 336,38 euroa hehtaarilta vuodessa. (Haaranen ym. 2006)

6.1.4 Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Suojavyöhykkeiden tarkoituksena on vähentää ravinteiden ja kiinteän aineksen kulkeutumista pelloilta vesistöön. Ne myös elävöittävät maisemaa ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Suojavyöhyke on hyödyllistä perustaa pelloille, jotka viettävät jyrkästi vesistöön tai valtaojaan tai jotka kärsivät toistuvasti vettymishaitoista tai tulvista. Suojavyöhykkeen voi perustaa myös pohjavesialueelle. Suojavyöhyke on vähintään 15 metriä leveä, monivuotisen kasvillisuuden peittämä hoidettu alue, jolle ei saa levittää lannoitteita eikä kasvinsuojeluaineita. Suojavyöhykesopimus voidaan tehdä vain tukikelpoiselle peltolohkolle. Suojavyöhykkeiden perustamisen ja hoidon sopimuksissa viljelijä voi valita 5- tai 10-vuotisen sopimuksen. Suojavyöhykesopimuksessa tukea maksetaan enintään 449,90 euroa hehtaarilta vuodessa. (Valpasvuo-Jaatinen 2006)

6.2 Muu rahoitus

Erityistuen ulkopuolelle jäävien erityisen tärkeiden perinnebiotooppien hoidolle voi saada ympäristöministeriön tukea. Hoitoa koordinoivat alueelliset ympäristökeskukset. Työt voidaan toteuttaa erilaisten yhdistysten tai yksityishenkilöiden avustuksella yhteistyössä maanomistajien kanssa.

Perinneympäristöjen hoitoavustusta myöntävät TE-keskukset. Sillä voidaan rahoittaa esimerkiksi kesänavettojen, luhtien, aittojen, maisemallisesti arvokkaiden latojen, riukuaitojen ja muiden maaseudun perinneympäristöjä edustavien kohteiden kunnostusta. Avustusta ei kuitenkaan voida maksaa ympäristötuen erityistuen kanssa päällekkäin ja kohteen on oltava hakijan hallinnassa (Heikkilä 2002).

Erityistukisopimusten ulkopuolelle jäävien kohteiden rahoitusvaihtoehtoista voi kysyä lisätietoja alueellisesta ympäristökeskuksesta, TE-keskuksesta, kunnan maaseutuviranomaiselta tai alueen maaseutukeskuksesta.

7 Luonnon monimuotoisuus- ja maisemakohteet

7.1 Kohteiden valintaperusteet ja luokittelu

Vetelin yleissuunnittelualueelta inventoitiin yhteensä 69 luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta tärkeää kohdetta. Kohteet luokiteltiin suunnitteluoppaan (Heikkilä 2002) pohjalta seuraavasti:

- Perinnebiotoopit: kalliokedot, kedot, tuoreet niityt, merenrantaniityt, järvenrantaniityt, joenrantaniityt, hakamaat, metsälaitumet, tulvaniityt, lehdesniityt, nummet
- Peltoon rajautuvat elinympäristöt: pellon ja metsän väliset reunavyöhykkeet, peltojen metsäsaarekkeet, peltojen kivisaarekkeet, peltojen puu- ja pensasryhmät sekä yksittäiset vanhat kookkaat puut, pelto- ja tilustiet pientareineen, puukujanteet pientareineen, jokikäytävät pientareineen, ojanotkot pientareineen, puronotkot pientareineen
- Kosteikot ja pienvedet: joen tai ojan levennyksiin tai risteyskohtiin syntyneet kosteikot, tulvapellot/veden vaivaamat pellon osat, laskeutusaltaat reunustoituneen, peltolähteet ympäristöineen
- Muut luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät ympäristöt: avoimet sekakasvustot, paahteiset hiekkapaljastumat, lintujen muuton, pesimisen tai ruokailun kannalta tärkeät pellot, ladot ympäristöineen, kiviaidat ja kiviröykkiöt

Suunnitelmaan valitut kohteet ovat maatalousympäristöön rajautuvia tai aikaisemmin maatalouskäytössä olleita alueita, joilla katsottiin olevan merkitystä suunnittelualueen luonnon monimuotoisuuden tai maiseman kannalta. Kohteiden valintaan vaikuttivat yleissuunnitelmaoppaassa annetut kriteerit eri elinympäristötyypeille, kohteiden edustavuus ja yleisyys suhteessa alueen muuhun luontoon, kohteen historia sekä suunnittelijan oma kokemus ja tuntemus alueesta. Myös viljelijän kiinnostuksen pohjalta tehtiin kohdevalintoja ja mietittiin hoitosuosituksia.

Kaikki sekä hoidossa olevat että käytöstä poistetut perinnebiotoopit otettiin mukaan suunnitelmaan. Alueelta löytyi 26 perinnebiotooppia, joista 18 oli vielä osittain tai kokonaan laidunnuksessa. Erityistä huomiota kiinnitettiin joenpientareisiin. Suunnittelualueella virtaavat kaksi jokea, Perhonjoki eli Vetelinjoki ja Halsuanjoki, ovat hallitsevia tekijöitä suunnittelualueen ympäristössä. Tämän vuoksi maatalousympäristöön rajautuville jokipientareille laadittiin yhtenäiset toimenpidesuosituksot. Tavanomaisesta poikkeavat jokirannat, kuten perinnebiotoopit, inventoitiin kuitenkin erillisiksi kohteiksi. Runsaimpia kohteita alueella olivat kiviaidat ja pienet, usein nurmilaitumen yhteydessä olevat hakamaat. Noin 5500 hehtaarin kokoiselta suunnittelualueelta inventoitiin luonnon monimuotoisuuskohteita yhteensä yli 200 hehtaaria. Kohteiden pinta-ala vaihteli keskimäärin muutamasta aarista pariin hehtaariin. Pieniä lähekkäin sijaitsevia kohteita tarkasteltiin kuitenkin usein kokonaisuutena. Taulukossa 1 on esitetty Vetelin suunnittelualueella inventoitujen kohteiden lukumäärät ja pinta-alat edellä mainittua elinympäristötyyppien luokittelua mukaillen.

Erikseen määriteltyjen elinympäristötyyppien lisäksi haluttiin yleisellä tasolla kiinnittää erityistä huomiota jokivarren avoimien viljelyaukeiden maisemalliseen merkitykseen ja antaa toimenpideohjeita perinteisen maatalousympäristön maiseman säilyttämiseksi.

Taulukko 1.
Elinympäristötyyppien lukumäärät ja pinta-alat suunnittelualueella.

Elinympäristö	Pinta-ala (ha)	Kohde	Kpl
Perinnebiotoopit	22,5	hakamaa metsälaidun joenrantaniitty tuore niitty	14 6 5 2
Peltojen reunavyöhykkeet ja peltosaarekkeet sekä peltojen puu- ja pensasryhmät	2,0	metsän reuna metsäsaareke puu- ja pensasryhmä	2 3 2
Peltotiet pientareineen, puukujanteet	0,3	tilustie pientareineen	1
Vesiuomat pientareineen	79,6	jokikäytävät pientareineen ojanotkot pientareineen	2 4
Kosteikot ja pienvedet	7,4	tulvapellot peltolähteet	1 1
Muut luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät ympäristöt	112,8	ladot ympäristöineen kiviaidat ja -röykkiöt lintupellot muut	3 14 1 8
Yhteensä	224,6		69

7.2 Avoimen viljelymaiseman säilyttäminen jokilaaksoissa

7.2.1 Viljelymaiseman merkitys

Suomalainen viljelymaisema rakentuu peltoaukeista ja niitä pilkkovista puustoisista saarekkeista, laajemmista metsäalueista, vesistöistä sekä maatilakeskuksista. Tiet ja pelto-ojat pientareineen, pellon ja metsän reunavyöhykkeet sekä pellon ja vesistön väliset suojavaiohykkeet jäsentävät maisemaa ja tarjoavat eliöstölle kulkureittejä. Maatalousympäristö on ihmisen raivaama, eikä säily avoimena ilman jatkuvaa hoitoa. Maatalousympäristössä on suuri määrä eläin- ja kasvilajeja, jotka ovat levinneet sinne luontaisilta avomailta. Lisäksi avoin viljelymaisema on maaseudun kulttuurimaiseman tärkein tunnusmerkki (Kuva 5).

Perinteisellä maaseutumaisemalla on sekä visuaalista että ekologista merkitystä. Maisemaa kehittämällä ja hoitamalla lisätään viljelymaiseman monimuotoisuutta, vahvistetaan paikallisia ominaispiirteitä, säilytetään maisemallisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti arvokkaita alueita sekä korjataan maisemavaurioita. Hoide- tuilla avoimilla ja matalakasvuisilla pientareilla ja reunavyöhykkeillä olosuhteet ovat sopivat monimuotoiselle niittylajistolle. Niiden on jopa ajateltu toimivan korvaavina elinympäristöinä yhä vähenevien perinnebiotooppien arvokkaalle niittylajistolle. Avoimista pientareista hyötyvät myös monet hyönteiset sekä peltolinnusto. Perinteisen niitto- ja laidunnuskulttuurin häviäminen on johtanut hoitamatta jääneiden pientareiden ja reunavyöhykkeiden umpeutumiseen ja näin myös maiseman vähittäiseen sulkeutumiseen.

7.2.2 Ongelmakohtia suunnittelualueella

Erityyppiset harvapuustoiset ja pensaita kasvavat reuna- ja rajavyöhykkeet jakavat ja rajaavat avoimia viljelyalueita erottaen ne metsistä, vesistöistä ja rakennetusta ympäristöstä. Näiden reuna- ja raja-alueiden umpeenkasvu saattaa yksipuolistaa maisemaa jättäen avoimet peltoaukeat piiloon. Maiseman sulkeutuminen on haitallista etenkin taajamien ja rakennusten ympäristössä sekä muuten maisemallisesti keskeisillä paikoilla, kuten vesistöjen ja liikenneväylien lähistöllä.

Vetelissä maiseman muuttuminen on havaittavissa etenkin Vetelin keskustan ja Perhonjoen välisillä pelloilla. Vetelin kyläaukea on arvokasta maisema-aluetta sekä

kulttuurihistoriallisesti merkittävä ympäristö. Pientareiden ja reunavyöhykkeiden puuston ja pensaston sulkeutuminen sekä kesantopeltojen pusikoituminen ovat paikoin johtaneet avoimen viljelymaiseman sulkeutumiseen (Kuva 6). Hoitamattomuus johtaa peltoympäristön lajiston yksipuolistumiseen ja luonnon monimuotoisuus vähenee. Maiseman sulkeutuminen peittää myös kulttuurihistoriallisesti tärkeitä näkymiä ja laskee siten alueen maisemallista arvoa. Lehtipuuston huolestuttavasti sulkemat peltoalueet sijaitsevat Pappilankoskelta etelään, Perhonjoen itäpuolisilla pelloilla. Maisemallinen haitta on huomattava tarkasteltaessa näkymää Siltalantieltä etelään, jokivarren pelloille. Kirkkotanhuan molemmin puolin on pelloilla nähtävissä maisemaa sulkevan kasvillisuuden kehittyminen pelto-ojien pientareille. Kulttuurihistoriallisen maiseman sulkeutuminen on havaittavissa Heikkilässä. Vanhalta ja historialliselta Heikkilän koululta on umpeutumassa näkymä Perhonjoen vastakkaiselle puolelle kulttuurihistorialliselle ja maisemalliselle Heikkilänmäelle sekä Heikkilän peltoaukeille (Kuva 7).

Mualla Vetelissä säilyttämisen arvoisia maisemia ovat muun muassa Forsbacka sekä Polson kylä (Laitinen ym. 2001). Forsbackassa kylätieltä katsottaessa näkymiä hallitsevat joki, rantapellot sekä niitä reunustavat kiviäidat. Polson kylässä maantieltä avautuu kaunis maisena joen itäpuolella sijaitseville Polson perinnebiotoopille sekä maalaispihapiirille.

7.2.3 Toimenpidesuosituksat ja niiden rahoitus

Toimenpiteiden tavoitteena on avoimen pelto- ja viljelymaiseman tärkeimpien näkymien säilyttäminen ja avaaminen sekä pientareiden eliölajiston monipuolistaminen. Raivaamalla ja harventamalla pientareiden ja reunavyöhykkeiden puita ja pensaita rikastutetaan maatalousmaisemaa. Maatalouden ympäristötuen perustoimenpiteisiin kuuluu viljelymaiseman avoimena säilyttäminen. Tähän kuuluu peltojen ja ojien pientareiden avoimena pitäminen raivaamalla ja niittämällä. Pientareita ei saa lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Yksittäisiä maisemallisia puita ja pensasryhmiä voi jättää paikalle tuomaan vaihtelua maisemaan. Viljelemättömiä alueita on hoidettava esimerkiksi niittämällä, eikä maisemallisesti arvokkaita peltoja saa metsittää.

Joenpientareiden puustoon ja pensastoon tulisi avata näkymiä valikoivasti raivaten erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puu- ja pensaskasvillisuutta vaan jättää maisemaan luontevasti puu- ja pensasryhmiä sekä yksittäisiä maisemapuita avoimien kohtien kanssa vaihdellen. Raivauksessa suositetaan monikerroksisuutta ja -lajisuutta. Pihlajaa, tuomea, raitaa, halavaa ja haapaa suositetaan. Puuvartisia kasveja jätetään kasvamaan erityisesti jokien ulko-kaarteisiin, missä ne sitovat rantakaistaa ja estävät penkereen syöpmisen. Puustoa ja pensastoa voidaan myös istuttaa. Tällöin olisi käytettävä alueelle ominaista lajistoa, kuten harmaaleppää, koivua, raitaa ja pihlajaa. Istutusten tulisi olla mahdollisimman luonnollisen näköisiä eivätkä ne saa maisemallisesti tärkeillä kohdilla peittää näkymää. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimena.

Jokipientareiden maisemallisiin hoitotoimenpiteisiin voi hakea maatalouden ympäristötuen maiseman kehittämisen ja hoidon erityistukea. Jos tavoitteena on lisätä luonnon monimuotoisuutta, sopii erityistukimuodoksi luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kuva 5. Avoin viljelymaisema on maaseudun kulttuurimaiseman tärkein tunnusmerkki, eikä se säily avoimena ilman jatkuvaa hoitoa.

Kuva 6. Hoidon ulkopuolelle jääneiden peltojen pusikoituminen muuttaa jokilaakson maisemaa

Kuva 7. Perinteisen maatalouden häviäminen on johtanut kulttuurihistoriallisesti tärkeiden näkymien sulkeutumiseen (kohde 21).

7.3 Kohdekuvaukset ja hoitosuosituks

7.3.1 Yleistä

Jokaiselle suunnittelualueelta inventoidulle ja suunnitelmaan mukaan otetulle luonnon monimuotoisuuskohteelle on laadittu sanallinen selostus kohteen yleispiirteistä, kasvillisuudesta ja tapauskohtaisesti myös kohteen merkityksestä alueen luonnon tai maiseman kannalta. Kohteille esitetyt toimenpidesuosituks

ovat ensisijaisia suosituksia ja usein hoidolle on esitetty myös useampia vaihtoehtoja. Hoidon rahoittamiseksi on ehdotettu maatalouden ympäristötuen erityistukia kohteille, joiden pinta-ala on vähintään viisi aaria. Ehdotetulle tukimuodolle on joissakin tapauksissa useampia vaihtoehtoja viljelijän omista lähtökohdista ja tavoitteista riippuen. Tätä pienemmätkin kohteet tai muuten erityistukeen sopimattomat kohteet on sisällytetty suunnitelmaan, sillä niillä on joko maatalousympäristön maiseman tai luonnon kannalta merkitystä ja ne suositellaan säilytettäväksi tai hoidettavaksi suositusten mukaan. **Hoidon toteuttaminen ja erityistukien hakeminen on maanomistajalle aina vapaaehtoista. Kohteen sisältyminen suunnitelmaan ei velvoita maanomistajaa mihinkään eikä rajoita kohteen käyttöä.** Kohdekuvaukset hoitosuosituksineen toimivat esimerkkeinä myös suunnittelualan ulkopuolisille sekä suunnittelijalta huomaamatta jääneille vastaavanlaisille kohteille, joiden hoidon maanomistaja voi oman kiinnostuksen mukaan aloittaa ja hakea rahoitusta suunnitelman antaman mallin perusteella. Hoitotoimenpiteistä ja rahoitusmuodoista on laajemmin tietoa sivuilla 10–14.

Suunnitteluala on jaettu seitsemään osaan, joista jokaisesta on laadittu kaksi mittakaavaltaan 1:20 000 karttaa. Jokainen kohde on rajattu kahdelle erilaiselle kartalle. Ensimmäisessä kartassa kohteet on luokiteltu elinympäristötyypeittäin ja toisesta kartasta taas voi nähdä kohteille annetut toimenpidesuosituks

7.3.2 Kohteet 1–12 (kartat 1–2)

Kohde 1: Perhonjoki

Perhonjoki eli Vetelinjoki on keskeinen osa Vetelin peltolakeuksien maisemaa. Joenvarren maisemakuvalle tyypillisiä ovat jokea molemmin puolin myötäilevät maantiet ja jokivarsiasutus, joka kuitenkin harvoin ulottuu aivan jokirantaan saakka. Maisemassa hallitsee jokipientareiden nauhamainen puu- ja pensasvyöhyke. Maaseudulle perinteisen niitto- ja laidunnuskulttuurin muuttuminen yksipuolisemmaksi tehoviljelyksi on vaikuttanut jokivarren maisemaan. Perinteisen laidunnuksen loputtua ovat joen pientareet monin paikoin kasvaneet umpeen ja maisema on sulkeutumassa tai jo sulkeutunut. Pensoittumista pidetään kurissa lähinnä raivauksen avulla. Jokivarressa laitumia on satunnaisesti ja vain muutamassa paikassa laidunnettu alue ulottuu vesirajaan saakka. Maisemallisten tekijöiden ohella Perhonjoen pientareilla on myös merkitystä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuudelle. Avoimien viljelyaukeiden keskellä virtaava joki ja sen pientareet muodostavat niin kutsutun ekologisen käytävän, joka toimii kulku- ja leviämisyälänä erilaisille eläin- ja kasvilajeille. Jokipientareiden merkitys korostuu edelleen, kun salaajituksen seurauksena ovat myös ekologisina käytävinä toimineet avo-ojat vähentyneet ja yhteydet eri elinympäristöjen välillä heikentyneet. Perhonjoen pientareiden tyypillisimpiä puu- ja pensaslajeja ovat kiiltopaju, pihlaja, kuusi, harmaaleppä, hieskoivu, haapa ja tuomi. Pientareiden kasvillisuus on yleensä korkeaa ja rehevää vaihdellen tuoreista heinäniityistä kosteisiin suurruohoniittyihin.

Kasvillisuudessa hallitsevat mesiangervo, metsäkurjenpolvi, nurmipuntarpää, pelto-ohdake, niittynätkelmä, hiirenvirna, lehtovirmajuuri, nokkonen, ruokohelpi, koiranputki, rönsyleinikki ja maitohorsma. Laidunnetuilla pientareilla kasvillisuus on pysynyt matalana ja heinien joukossa viihtyvät muiden muassa päivänkakkara, kissankello, ahomansikka, nurmitädyke ja nurmitatar. Vedessä ja vesirajassa tyyppillisiä lajeja ovat ulpukka, järvikorte, ratamosarpio, jousivihvilä, kurjenjalka, ranta-alpi, myrkkypeikko, suoputki ja rantakukka.

Toimenpidesuosituks: Toimenpiteiden tavoitteena on avoimen pelto- ja viljelysmaiseman tärkeimpien näkymien säilyttäminen ja avaaminen sekä pientareiden eliölajiston monipuolistaminen. Joenpientareiden puustoon ja pensastoon tulisi avata näkymiä valikoivasti raivaten erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puu- ja pensaskasvillisuutta vaan jättää maisemaan luontevasti puu- ja pensasryhmiä sekä yksittäisiä maisemapuita avoimien kohtien kanssa vaihdellen. Raivauksessa suositetaan monikerroksisuutta ja -lajisuutta. Pihlajaa, tuomea, raitaa, halavaa ja haapaa suositetaan. Puuvartisista kasveja jätetään kasvamaan erityisesti jokien ulkokaarteisiin, missä ne sitovat rantakaistaa ja estävät penkereen syöpmisen. Puustoa ja pensastoa voidaan myös istuttaa. Tällöin olisi käytettävä alueelle ominaista lajistoa, kuten harmaaleppää, koivua, haapaa, raitaa ja pihlajaa. Istutusten tulisi olla mahdollisimman luonnollisen näköisiä eivätkä ne saa maisemallisesti tärkeillä kohdilla peittää näkymää. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimena. Suojavyöhykkeet vähentävät huomattavasti pelloilta vesiin huuhtoutuvan maan aineksen ja ravinteiden määrää, sillä suojavyöhykkeiden maaperään ja kasvillisuuteen pidättyvät ravinteita ja torjunta-aineita. Lisäksi suojavyöhykkeet elävöittävät maisemaa ja toimivat eri eläinlajien suojapaikkoina ja kulkureitteinä. Suojavyöhykkeitä on suositeltavaa perustaa muun muassa tulvaherkille tai kalteville peltoalueille.

Erityistukimuoto: Jokirannan historiasta, toimenpiteistä ja hoidon tavoitteesta riippuen tukimuodoksi sopii joko maiseman kehittäminen ja hoito, luonnon monimuotoisuuden edistäminen, perinnebiotoopin hoito tai suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito. Edellä mainittujen erityistukimuotojen sopimusala on vähintään 0,15 hehtaaria. Sopimusala voi muodostua useammasta erillisestä alueesta, joista jokaisen pinta-alan on kuitenkin oltava vähintään 0,05 hehtaaria.

Kohde 2: Tilustie pientareineen

Maisemallisella paikalla valtatieä myötäillen kulkee tilustie, jota kehystää rivi koivuja sekä pientareiden monimuotoinen niittykasvillisuus (Kuva 9). Tie rajautuu lounaasta nurmilaitumeen sekä nurmilaitumen yhteydessä olevaan hakaan. Paikoin laitumen sisään rajautuva lounaanpuoleinen piennar on kuivaa ja matalakasvuista heinä- ja pienruohoniittyä. Runsaimpina lajeina pientareella esiintyvät tuoksusimake, lampaannata, päivänkakkara, kissankello, harakankello, puna-apila ja ahoniittyhumala. Osa pientareen kasvillisuudesta on tuhoutunut tien koillispuolella sijaitsevan tontin kaivuutöiden seurauksena. Tonttityömaan puoleinen piennar on kasvillisuudeltaan huomattavasti tien vastakkaiselta puolta rehevämpi. Yleisimpiä lajeja ovat niittyleinikki, timotei, metsäkurjenpolvi ja poimulehti.

Toimenpidesuosituks: Pientareiden niitto tai laidunnus pitää kasvillisuuden monimuotoisena (Kuva 4). Erityisesti tien koillispuolen pientareella tavoitteena on köyhdyttää maaperää niiton ja niittojätteen keräämisen avulla ja luoda näin olosuhteet vaateliaammalle niittylajistolle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha), mutta se voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 3: Keronkankaan haka

Tilustien varrella sijaitsee edelliseen kohteeseen rajautuva hakamaa, joka on yhteydessä nurmilaitumeen. Nurmilaitumen vastakkaisella puolella kulkee valtatie, mikä tuo kohteelle maisemallista arvoa. Lievästi lounaaseen viettävä alue on paikoin kivikkoinen. Haassa on myös muutamia pieniä siirtolohkareita. Puusto on melko tasaikäistä. Valtalajina olevan koivun lisäksi haassa kasvaa mäntyä, kuusta, haapaa ja pihlajaa sekä pieniä kitukasvuisia katajia. Kenttäkerros on paikoin matalaksi syötyä tuoretta niittykasvillisuutta. Yleisimpiä lajeja ovat metsäkurjenpolvi, harakankello, ojakellukka, rönsyleinikki, siankärsämä, nurmiröllä ja koiranputki. Haan eteläpäässä kasvillisuus on kuitenkin heinävaltaista, pääasiassa timoteita. Erityisesti kumpareen laella on reheviä nokkoslaikkuja. Haan läpi mutkittellee karjan taliaamia polkuja. Kohde on huomioitu myös osayleiskaavan luontokartoituksessa (Perhonjokilaakson luonto ry. 1997).

Toimenpidesuosituks: Suositeltavinta olisi laiduntaa hakaa omana lohkonan erillään nurmilaitumesta. Tällöin maaperä köyhtyisi ja rehevä kasvillisuus olisi helpoimmin hoidettavissa laidunpainetta säätelemällä. Laidunnuksen lisäksi eläinten hylkäämät rehevät kasvilaikut tulee poistaa niittämällä. Ajan myötä niittykasvillisuus muuttuu edustavammaksi ja alueen hakamaiset piirteet tulevat paremmin esiin.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli hakaa laidunnetaan erillään nurmesta.

Kohde 4: Tuore niitty ja haka

Edellisten kohteiden, tien pientareiden ja haan, muodostama maisemallinen alue jatkuu luode-kaakko -suuntaisena tiehen ja peltoon rajautuvana niittykasvillisuusvyöhykkeenä. Teiden risteyksessä vyöhyke on leveämpi ja kapenee kaakkoon päin mentäessä. Tien vartta reunustaa myös rivi vanhoja koivuja. Kohteen leveämmän osan kenttäkerros on timotein ja koiranputken valtaamaa suurruoho- ja heinäniittyä, jossa esiintyy myös rehevyyttä ilmentäviä lajeja, kuten pihasauniota ja puna-apilaa. Kaakon puolella aurinkoisen niityn kasvillisuus muuttuu kuitenkin tien varren pienruohoniitystä kuivaksi niityksi. Kasvilajistoa edustavat muun muassa nurmitar, poimulehti, päivänkakkara, kissankello, siankärsämä, kumina ja huopakeltano. Alueelle on levinnyt pihlaja-angervo. Niittyä vastapäätä tienristeyksen vastakkaisella puolella, pihapiirin läheisyydessä on pieni hakamainen alue, jolla kasvaa muutamia vanhoja ja edustavia puuyksilöitä. Sekä niittyä että hakanurkkausta on pidetty avoimena silloin tällöin laiduntamalla.

Toimenpidesuosituks: Kenttäkerroksen säännöllinen laidunnus tai niitto pitää alueen avoimena säilyttäen sen arvon sekä maiseman että luonnon kannalta. Matalana pidetty niittykasvillisuus korostaa maisemallisesti arvokkaita puita sekä ylläpitää valoa vaativaa monimuotoista niittykasvillisuutta, joka hyötyy maaperän köyhtymisestä ja rehevän kasvillisuuden väistymisestä. Pihlaja-angervon leviäminen tulisi estää, sillä se valtaa nopeasti alaa luonnolliselta niittykasvillisuudelta heikentäen alueen luontoarvoja.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 5: Tuore niitty

Perhonjoen ylittävältä Tunkkarin kulttuurihistoriallisesti merkittävältä sillalta avautuu näkymä itään päin viettävässä rinteessä sijaitsevalle niitylle (Kuva 10). Kohteen maisemallista arvoa lisäävät kaksi perinteistä pyöröhirsilatoa. Latoja ympäröi hieman kivikkoinen niitty, jolla kasvaa paikoitellen yksittäisiä puita ja pensaita, muun muassa tuomea, katajaa, pihlajaa ja herukkaa. Kymmenet pienet muurahaiskeot täplittävät niittyä erityisesti kivikkoisissa kohdissa. Suurin osa alueesta muodostuu kenties vanhasta peltolohkosta, joka jatkuu aina jokirantaan saakka. Kasvil-

lisuus on pääasiassa suurruohovaltaista niittyä. Lajistoon kuuluu runsaasti kukkivia mesikasveja, kuten metsäkurjenpolvea, maitohorsmaa, mesiangervoa, koiranputkea, niittyleinikkiä ja nurmitädykettä. Ne ilmentävät myös rehevyyttä, mikä kertoo alueen umpeenkasvusta. Kivien ja muurahaiskekojen ympärillä viihtyvät vaateliammat kissankellot, nurmipiippo, huopakeltano, lampaannata, päivänkakkara, tuoksusimake ja särmäkuisma (Kuva 11). Niityllä lentelee myös runsaasti perhosia. Ojanpientareelle unohtunut piikkilanka kertoo alueen aikaisemmasta laidunnuksesta.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen avulla voidaan säilyttää ja korostaa kohteen maisemallisia piirteitä, pinnanmuotoja ja latoja sekä yksittäisiä puita ja pensaita. Laidunnus säilyttää kohteen avoimena sekä ylläpitää ja kehittää olosuhteita vaatelialle ja valoa tarvitsevalle niitylajistolle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja/tai perinnebiotoopin hoito.

Kohde 6: Ojanotko pientareineen

Peltoaukeiden keskellä virtaavaa Pappilanojaa reunustaa osittain leveä niityvyöhyke, jolla kasvaa myös paljon erikokoisia ja -ikäisiä lehtipuita ja pensaita, kuten pihlajaa, kiiltopajua, harmaaleppää ja koivua (Kuva 12). Kenttäkerroksen kasvillisuus on kosteaa suurruohoniittyä, jossa valtalajeina esiintyvät maitohorsma, koiranputki, huopaohdake, mesiangervo ja nokkonen. Rehevään kasvillisuuteen tuovat vaihtelua hiirenvirna, niittyleinikki ja metsäkurjenpolvi.

Toimenpidesuosituks: Suunnitellulla raivauksella ja aluskasvillisuutta niittämällä voidaan luoda monikerroksinen, avoimia niitylaikkuja sisältävä reuna-
vyöhyke ojan ja pellon väliin. Raivaamalla tuodaan esiin erikokoisia, -ikäisiä ja -
lajisia puita ja pensaita, jotka edelleen korostuvat ympäröivää niitykasvillisuutta
niittämällä. Niitto köyhdyttää maaperää vähitellen, jolloin kasvilajisto muuttuu
matalammaksi ja monipuolisemmaksi.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 7: Hakamaa

Pihapiirin lähetyvillä sijaitsee pieni niitty, joka rajautuu peltoon ja peltotiehen. Se on kenties ennen ollut osa vanhaa hakamaata. Kivikkoisella niityllä kasvaa muutamia koivuja ja kuusia sekä kiiltopajua. Alueen laidoille on nostettu maata aluetta pellon puolelta ympäröivistä jyrkistä ojista. Etelä- ja länsipuolella kasvaa rehevänä kasvustona suurruohoja, kuten koiranputkea, vuohenputkea ja huopaohdaketta. Sen sijaan kohteen pohjoispuolella ja keskellä on havaittavissa erittäin edustavaa hakamaisuutta, tuoretta pienruoho- ja heinäniittyä. Avoimilla paikoilla kivien lomassa viihtyvät rätvänä, nurmitatar, kissankello, metsäkurjenpolvi, harakankello, päivänkakkara, tuoksusimake, nurmitädyke ja nurmipiippo.

Toimenpidesuosituks: Pajua ja puiden taimia raivaamalla säilytetään kohteen avoimet hakamaiset piirteet. Hieman kivikkoisen kohteen kenttäkerroksen hoitomuodoksi sopisi parhaiten laidunnus. Lisäksi rehevä- ja korkeakasvuinen niitykasvillisuus etelä-länsipuolella vaatii niittämistä. Niiton seurauksena maaperä köyhtyy vähitellen, valoisuus lisääntyy ja niitylajisto muuttuu edustavammaksi.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 8: Tuore niitty

Maisemallisesti merkittävällä paikalla tienristeyksessä, maatilan ulkorakennusten takana on suurruohoniitty, jota on saatettu aikoinaan laiduntaa. Lajistoon kuuluvat maitohorsma, vadelma, koiranputki ja huopaohdake. Niityllä kasvaa myös joitakin pihlajia, tuomia, koivuja ja mäntyjä.

Kuva 9. Leveät ja mesikasvivaltaiset pientareet lisäävät päiväperhosten määrää (kohde 2).

Kuva 10. Lato ympäröivine niittyineen sekä yksittäiset pensaat tuovat vaihtelua viljelymaahan (kohde 5).

Kuva 11. Kivien lomassa avoimella ja aurinkoisella niityn reunalla viihtyvät muurahaiset ja vaateli-aammat niittykasvit (kohde 5).

Toimenpidesuosituks: Niittämällä rehevää kasvillisuutta maaperä köyhtyy vähitellen, luoden suotuisimmat olosuhteet valoa vaativalle monimuotoiselle niittykasvillisuudelle. Samalla korostuvat yksittäiset puut ja pensaat. Hoitoa voidaan jatkaa myös laiduntamalla.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito.

Kohde 9: Peltujen puu- ja pensasryhmä

Jokivarren pienestä metsiköstä työntyy pellolle niemeke, jonka päässä on koivuista ja pihlajista muodostuva ryhmä. Niemekkeen kärjessä on hyvin vanha koivu ja kohteen maisemallista arvoa lisäävä lato. Puiden ja pensaiden lomassa on piilossa kiviä. Koivun juurella kasvaa korkeaa niittykasvillisuutta. Itään viettävän rinteen ovat vallanneet nokkoset ja vadelmat. Etelään avautuvalla reunalla on kuitenkin pieni avoin niittylaikku, jolla kasvaa runsaana ahomansikkaa, kissankelloa ja päivänkakkaraa.

Toimenpidesuosituks: Pienimuotoisen raivauksen ja niiton avulla voidaan lisätä kohteen maisema- ja luontoarvoa. Raivauksella voidaan luoda avoimia niittylaikkuja pensaiden väliin ja tuoda kiviä esiin kasvillisuuden varjosta etenkin kohteen eteläiseltä laidalta. Vanhan maisemallisen koivun juurella olevaa kasvillisuutta niittämällä korostetaan vanhaa puuta maisemassa ja tuodaan samalla kiviä paremmin esille. Maisemallisista syistä vanhan koivun vieressä oleva lato on hyvä säilyttää.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 10: Tuore niitty

Perhonjoen rannalla on itään ja länteen viettävällä matalalla mäellä vanha peltolohko, jota peittää kukkivien hiirenvirnojen ja niittynätkelmien väriloisto. Muita kukkia kasveja ovat puna- ja valkoapila, peltolemmikki, harakankello, pelto-ohdake, oja- ja siiankärsä sekä koiranputki. Kohteen läheisyydessä on lato ja rantamökki. Pohjoispuolella alueen laita kulkee oja ja peltotie, joiden varrella vallitsevia kasvilajeja ovat timotei, koiranputki, ruokohelpi, nurmirölli, tuoksusimake ja ojakärsä. Avoimen jokirannan kanssa värikäs niitty muodostaa kauniin kokonaisuuden. Kukkivien mesikasvien runsaus on tärkeä ominaisuus alueen päiväperhosten esiintymisen kannalta.

Toimenpidesuosituks: Säännöllisellä niitolla ylläpidetään monimuotoista niittylajistoa. Peltotien ja ojan pientareita voi niittää kokonaisuutena niittylahkon kanssa, jolloin myös pientareiden lajisto muuttuu vähitellen monimuotoisemmaksi.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 11: Lähteenkukkula

Peltoaukealla sijaitsevassa Hyypänsaaren lähteessä pohjavesi nousee maanpinnalle. Alueen laitamien tiheän pajupensaikon ja lehtipuuston sisältä paljastuu suo, jonka kasvillisuutta luonnehtivat erilaiset sammaleet, heinät ja sarat, kuten rahka- ja kilpisammal, luhtakastikka ja vesisara. Muita kasvilajeja ovat muun muassa suohorsma, kurjenjalka, maariankämme, hiirenporras ja ruohokanukka (Perhonjokilaakson luonto ry. 1997). Kosteikot ovat harvinaisia ja sitäkin tärkeämpiä elinympäristöjä peltoalueilla.

Toimenpidesuosituks: Kohteen kuivuminen ja pusikoituminen tulisi estää. Tärkeitä toimenpiteitä ovat alueen läpi kaivetun ojan tukkiminen tai paikalla virranneen puron ennallistaminen sekä kuivumisen seurauksena levinneiden lehtipu-

pensaikkojen raivaus umpeenkasvun estämiseksi. Toimenpiteiden tarkoituksena on palauttaa alue mahdollisimman luonnontilaiseksi. Lahopuut tulee jättää paikalle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 12: Hakamaa

Vetelin kirkkoa vastapäätä on ennen ollut suuri hakamaa. Nyt vanhasta haasta on enää jäljellä pieni osa. Hevoslaitumien keskellä sijaitseva pieni haka on kuitenkin arvoisellaan paikalla vanhassa kulttuurimaisemassa. Loivalla kumpareella sijaitsevan ja paikoin kivisen haan kasvillisuus on suureksi osaksi matalaksi syötyä. Haan läpi kulkee hevosten tallaamia polkuja. Kuivilla ja aurinkoisilla laidoilla esiintyy muun muassa kissankelloa, rohtotädykettä, päivänkakkaraa, poimulehteä ja ahomansikkaa. Pohjoispuolella on kuitenkin syömättä jääneitä reheviä laikkuja. Paikoin esiintyvää rehevyyttä ilmentävät nokkonen, koiranputki ja kylänurmikka. Runsaimpina esiintyvien vanhojen mäntyjen ja koivujen lisäksi haan puu- ja pensaslajistoon kuuluvat haapa, pihlaja, tuomi ja kataja. Etäämmällä haasta sijaitsee pieni joutomaana oleva alue, joka on myös ollut osa vanhaa hakamaata. Aluetta kehystävät näyttäivät vanhat männyt. Kenttäkerroksen lajisto on vaatimatonta.

Toimenpidesuosituks: Laidunnusta jatkamalla voidaan ylläpitää alueen hakamaisia piirteitä. Lisäksi tulisi niittää eläinten hylkäämiä kasvillisuuslaikkuja ja kuljettaa niittojäte pois rehevyyden vähentämiseksi. Etäämmällä olevaa hakamaista aluetta voi siistiä niittämällä tai sisällyttämällä alue laitumeen.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli hakaa laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

7.3.3 Kohteet 13–26 (kartat 3–4)

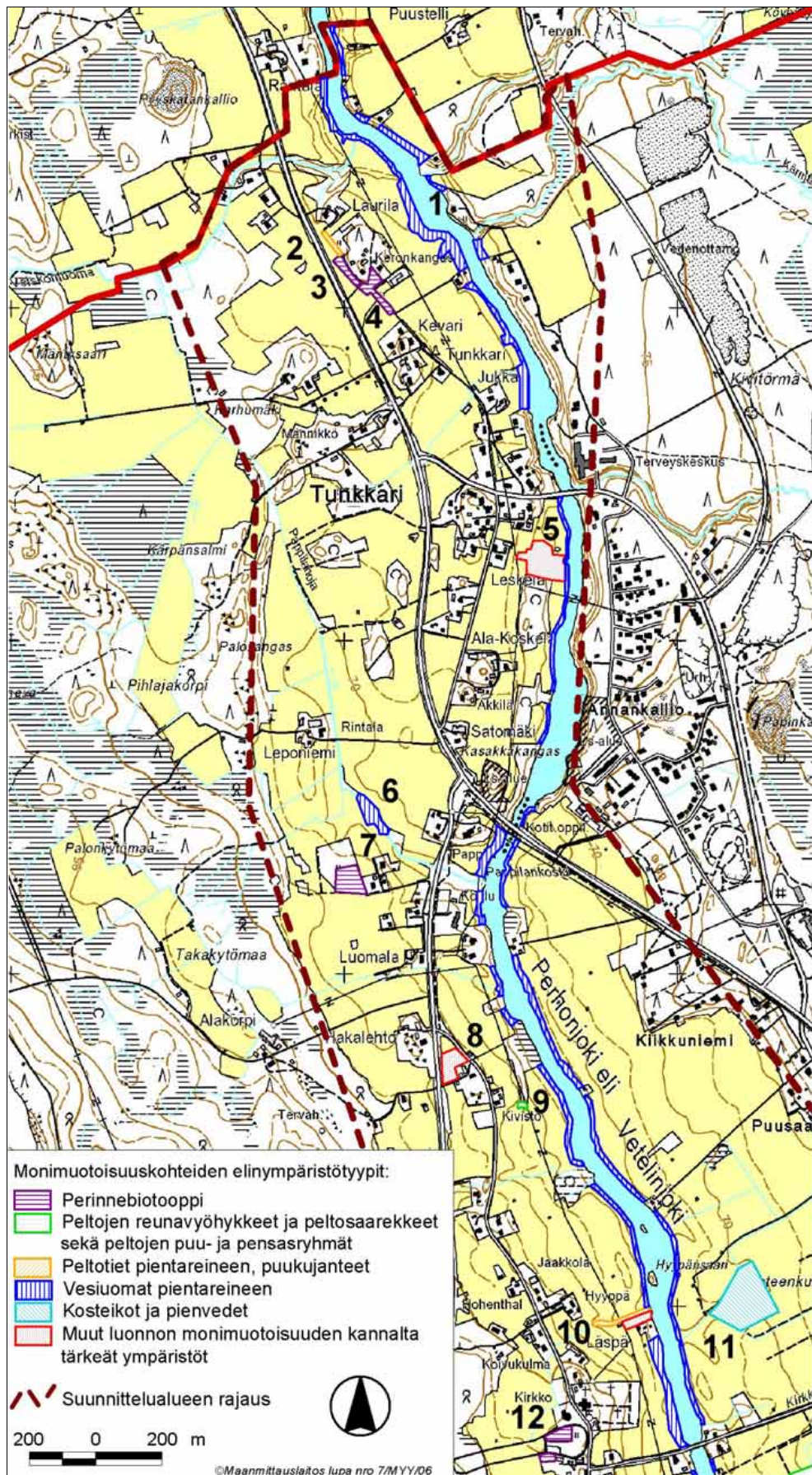
Kohde 13: Metsäsaarekkeet

Kirkkotanhuan varren peltoaukealla sijaitsevat pienet metsäsaarekkeet ovat tärkeitä levähdys-, ruokailu- ja pesintäpaikkoja avoimen peltoympäristön eläimistölle. Saarekkeissa havaittiin runsaasti muun muassa rastaita, keltasirkkuja, kivitaskuja, hakoita ja sepelkyyhkyjä. Maisemallisella paikalla sijaitsevien saarekkeiden puusto ja pensasto on melko vaatimatonta, mutta kokonaisuutena ne tuovat kuitenkin monimuotoisuutta ympäristöön. Lähinnä jokea sijaitsee edustavin saareke, jonka puu- ja pensaslajistoon kuuluvat tuomi, kiiltopaju, pihlaja, koivu, haapa, kataja ja viinimarja. Keskellä saareketta kasvaa järeitä koivuja. Laidoilla kasvaa suurruohoja, mutta paikoin myös alueelle tyypillistä pienruohokasvillisuutta. Osittain niittykasvillisuuden ovat peittäneet vadelmakasvustot. Saarekkeen keskiosissa maanpinta on ympäristöään matalammalla, mikä tekee siitä ympäristöään kosteamman elinympäristön. Pohjoisimpana sijaitseva saareke muodostuu lehtipuista ja -pensaista, lähinnä haavasta, koivusta ja pajuista. Saarekkeen laidat ovat osin sulkeutuneet. Saarekkeista pienimmän lajisto koostuu männyistä, tuomista, pihlajista, koivuista ja pajuista. Saarekkeen sisäosissa kasvaa suurruohoniittyä.

Toimenpidesuosituks: Saarekkeiden reunapuustoa ja -pensastoa tulee raivata valikoivasti siten, että tuloksena on monikerroksinen eri-ikäisiä ja -lajisia puita ja pensaita sisältävä reunavyöhyke. Raivauksessa suositetaan pikkupensaita, kuten katajaa, sekä pihlajaa, tuomea, raitaa ja halavaa. Pienimuotoisella raivauksella voidaan luoda avoimia kohtia puiden ja pensaiden lomaan, joihin kehittyvää kasvillisuutta hoidetaan niittämällä. Kolopuut säästetään pesäpuiksi ja lahopuut jätetään lisäämään luonnon monimuotoisuutta.

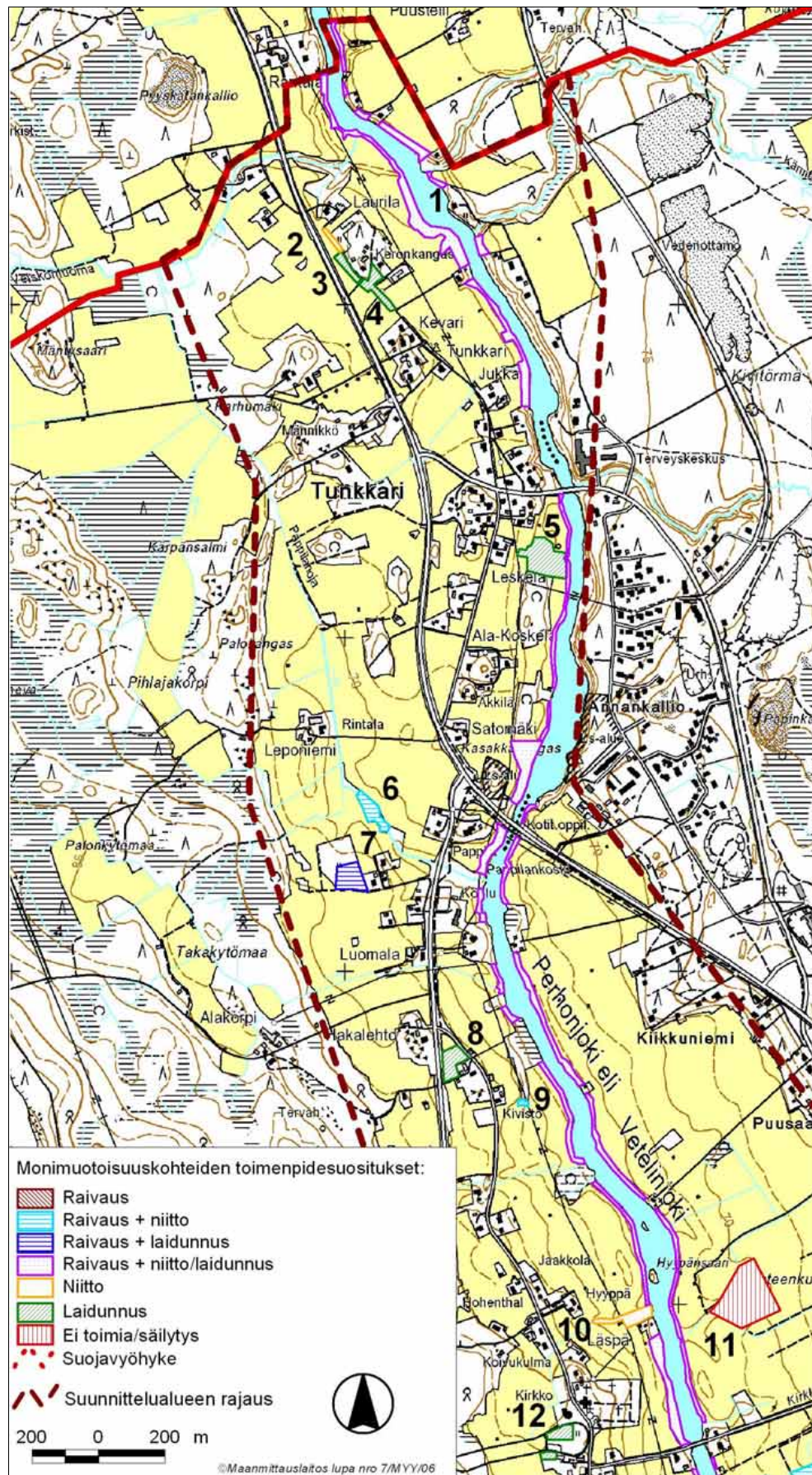
Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kartta 1. Kohteiden 1–12 elinympäristötyypit.

Kartta 2. Kohteiden 1–12 toimenpidesuosituksset.

Kohde 14: Puronotko pientareineen

Pollarinoja on Kylmäkylän aukean läpi mutkitteleva runsaan puu- ja pensasvyöhykkeen varjostama puro. Puro rehevine pientareineen muodostaa avoimen peltomaiseman halki kulkevan ekologisen käytävän, joka tarjoaa kulkureitin ja suojaa monille eliölajeille. Pollarinoja saa alkunsa Pilvinevan suoalueelta ja laskee Perhonjokeen. Puron uoma on muodoltaan luonnontilainen. Kevättulvan aikana puroa pitkin nousevat monet kalalajit. Talvisin puron alueella on tavattu myös saukkoja, joiden mieliravintoa ovat puroa talvehtimispaikkanaan käyttävät sammakot. Pientareiden monimuotoisen puu- ja pensaskerroksen muodostavat muun muassa pihlaja, tuomi, harmaaleppä, kiiltopaju ja koivu. Puronvarren kasvillisuuteen kuuluvat erilaiset putket, orvokit, heinät ja ohdakkeet. Kohde on huomioitu Vetelin keskusalueen osayleiskaavan luontokartoituksessa (Perhonjokilaakson luonto ry. 1997).

Toimenpidesuosituks: Pollarinojan pientareiden tiheää puu- ja pensasvyöhykettä voi raivata varovaisesti ja valikoiden monilajisuutta ja monikerroksisuutta silmällä pitäen. Maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita ovat pihlajat, tuomet, halavat, raidat, harmaalepät ja haavat. Raivaamalla voi myös avata näkymiä erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla. Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puustoa vaan luoda näkymäaukkoja, jotka vaihtelevat luonnollisesti maisemaan sopivien puu- ja pensasryhmien sekä yksittäisten maisemapuiden kanssa. Puuta ja pensasryhmiä annetaan kasvaa erityisesti uoman ulkokaarteiden kohdalla. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimempänä.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 15: Kylmäkylän aukea

Kylmäkylän aukean peltoalue on merkittävä suurten muuttolintujen, kuten metsähanhien, joutsenten ja kurkien, levähdyspaikkana etenkin kevätmuuton aikaan. Kevättulvan aikana pelloilla voi tavata myös suuria kahlaajaparvia, suokukkoja, kapustarintoja, kuoveja ja töyhtöhyyppiä (Perhonjokilaakson luonto ry. 1997). Lintujen levähdys- ja ruokailualueet peltoalueilla ovat tärkeitä monimuotoisuuden kannalta.

Toimenpidesuosituks: Tällaisilla pelloilla lintujen muuton, pesimisen tai ruokailun kannalta olennaista on viljelyn jatkuminen ja toimenpiteiden oikea ajoitus. Alueelle voidaan myös rakentaa lintutorni ja sinne vievät pitkospuut.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Alueelle voidaan tehdä erityistukisopimus, mikäli sen pois jättäminen viljelyksestä aiheuttaisi merkittävää haittaa linnustolle. Lintutorni ja pitkospuut voidaan myös sisällyttää sopimukseen.

Kohde 16: Joenrantaniitty

Perhonjoen itärannalla on joelle viettävä rantaniitty. Niitty sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla Karjalankosken uimarantaa vastapäätä. Avoimen niityn umpeenkasvusta kertoo lähes yksinomaan suurruohoista, maitohorsmasta, lehtovirmajuuresta, mesiangervosta, nokkosesta, koiran- ja vuohenputkesta sekä huopaohdakkeesta, muodostuva niitylajisto. Tuomi, pihlaja, koivu ja pajut peittävät vähitellen maisemaa. Rinteen juurella kulkevan tien varrella kasvaa monipuolista niitylajistoa, kuten kissankelloa, poimulehteä, nurmipiippoa ja niittynätkelmää.

Toimenpidesuosituks: Säännöllinen laidunnus tai niitto pitää alueen avoimena. Maaperän köyhtymisen ja valoisuuden lisääntyessä niitylle palaa monimuotoinen ja rikas niitylajisto. Ylimääräistä puustoa ja pensastoa raivaamalla voidaan alueelle jättää muutama maisemapuu tai -pensasryhmä, kuten koivuja, tuomia ja

pihlajia, joita korostetaan ympäröivää kasvillisuutta raivaamalla ja niittämällä tai laiduntamalla.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 17: Metsälaidun

Karjalankoskella Perhonjoen itäpuolella sijaitsee vanha käytöstä poistunut metsälaidun. Alue on paikallisten suosima kalastus- ja uimapaikka. Metsä rajautuu itäpuolelta peltoihin ja lännestä jokeen. Metsälaitumen varttuneeseen puustoon kuuluvat kuuset, koivut, haavat ja männyt. Ennen avoimina olleita kohtia on sulkenut nuori lehtipuusto, pihlajat, harmaalepät ja tuomet, sekä vadelpusikot. Pensaslajistoon kuuluvat lisäksi herukka, kuusama ja paatsama. Aluskasvillisuudesta tavaataan sekä suurruohoja että tuoreen lehtomaisen metsän lajeja, kuten kieloa, lillukkaa, käenkaalia, metsäalvejuurta, riidenliekoa ja oravanmarjaa. Paikoin esiintyy myös runsaita metsä- ja korpi-imarrelaikkuja. Alueen itäosassa on pieni kosteikko, jossa esiintyy runsaana muun muassa kurjenjalkaa ja terttualpia. Joen varrella metsän laitaa seuraa polku ja alueen läpi kulkee lähes umpeutunut tie, jonka varrella kasvaa rätvänää ja ahomansikkaa. Eteläpuolella metsä päättyy ennen avoimeen joelle viettävään niittyy, jolle on istutettu koivuja. Sulkeutuvan niityn monimuotoiseen lajistoon kuuluvat keto-orvokki, ahomansikka, kissankello, nurmitädyke, poimulehti, metsäkurjenpolvi ja siiankärsämo sekä valtalajina koiranputki.

Toimenpidesuosituks: Alueen hoito tulee aloittaa alueen vähittäisellä raivauksella sekä avoimien laikkujen raivauksella, joilla kohteen avoimuutta ja valoisuutta lisätään laidunnuksen aloittamista silmällä pitäen. Avoimiin kohtiin kehittyä vähitellen karjalle ravinnoksi sopivaa kasvillisuutta ja alue voidaan aidata laidunnettavaksi.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 18: Hovilan jokivarsilaidun

Perhonjoen länsirannalla sijaitseva Hovilan jokivarsilaidun on inventoitu valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen yhteydessä (Tikkanen ym. 1999). Alueen pohjoisosassa on avoin kivinen niitty, keskellä vanhojen havupuiden luonnehtima haka ja eteläpuolella pitkänomainen lepikkolaidun. Kenttäkerroksen kasvillisuus on runsasheinäistä suurruohoniittyä, jossa yleisimpiä lajeja ovat koiranputki, metsäkurjenpolvi, nokkonen ja nurmilauha. Paikoin esiintyy kuitenkin avoimia, kasvillisuudeltaan edustavampia kuivia laikkuja, joilla viihtyy matala ja valoa vaativa niittylajisto, kuten kissankello, nurmitatar, päiväänkakkara, mesimarja, tuoksusimakke, kumina, aho-orvokki ja jänönsara. Keskiosan haasta joelle laskevassa jyrkässä, avoimessa ja kuivassa rinteessä on ahomansikkapaikka. Kohteella kasvaa myös katajaa ja terttuseljaa. Jokitörmällä harmaalepän, tuomen ja pihlajan muodostama rantapuusto on paikoin tiheää. Vuosikymmeniä laidunnettua aluetta hoidetaan tällä hetkellä niittämällä ja lepikkolaidunta harventamalla. Alueeseen sisältyy myös muinaisjäännös: kivikautinen asuinpaikka.

Toimenpidesuosituks: Alueen hoidoksi soveltuu parhaiten laidunnus. Lisäksi tulee niittää karjan hylkäämiä reheviä kasvillisuuslaikkuja sekä tarvittaessa raivata puustoa etenkin lepikkohaassa.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 19: Kivimäen jokivarsilaidun

Kivimäen jokivarsilaidun sijaitsee Perhonjoen itärannalla, vastapäätä Hovilan lepikkolaidunta. Kivimäen jokivarsilaidun kuuluu myös valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen kohteisiin. Nurmilaitumen yhteydessä olevaa aluetta on laidunnettu noin 50 vuotta. Alueen pohjoisosassa on puustoa ja pensaikkoa. Jyrkän

rantaniityn kasvillisuus on matalaksi syötyä ja melko monipuolista. Heinäniityn lajistoon kuuluvat muun muassa nurmitatar, poimulehti, ojasorsimo, päivänkakkara, kissankello, syysmaitiainen ja niittyhumala (Tikkanen ym. 1999).

Toimenpidesuosituks: Alueen hoidoksi soveltuu parhaiten laidunnus. Lisäksi voi tarvittaessa tehdä puuston ja pensaston raivausta sekä rehevien kasvillisuuslaikkujen niittoa.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kohde 20: Ojanotko pientareineen

Peltojen läpi kulkeva Saviluoman ojanotko laskee Heikkiläntien ali Perhonjokeen. Saviluoman ylittävän sillan molemmin puolin ojaa reunustavat leveähköt niittykasvillisuuden peittämät pientareet. Pientareet ovat lähinnä korkeaa suurruoho- ja heinäniittyä, jonka tyypillisiä lajeja ovat maitohorsma, mesiangervo, nokkonen, juolavehna, koiranputki, harakankello, huopaohdake ja niittysuolaheinä. Joen läheisyydessä pohjoisen puoleisella pientareella on kuitenkin kumpareella monimuotoista pienruohoniittyä. Ojan varrella kasvaa myös jonkin verran koivua, kiiltopajua, vadelmaa, tuomea, harmaaleppää ja mäntyä.

Toimenpidesuosituks: Tavoitteena on pitää ojan pientareet avoimina niittämällä tai laiduntamalla. Samalla rehevä kasvillisuus köyhtyy ja muuttuu säännöllisen hoidon myötä monipuolisemmaksi. Harkitulla raivauksella voi tuoda esiin ja jättää pientareelle yksittäisiä puita ja pensasryhmiä maisematekijöiksi ja eläinten suojapaikoiksi.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 21: Tuore niitty

Heikkilän 1920-luvulla rakennetun koulun takaa laskee Perhonjoen rantaan itään ja etelään paikoin melko jyrkkä rinne. Rinteen kasvillisuus on hiljalleen umpeutuvaa suurruohoniittyä. Jokirannan läheisyydessä lehtipuusto, koivu, harmaaleppä ja paju, on peittämässä kulttuurihistoriallista maaseutunäkymää vanhalta koululta joen vastarannalle. Rehevän kasvillisuuden alla piilee kuitenkin monimuotoinen ja edustava niittykasvillisuus, joka tulee esiin koululta joelle niitetyn polun varrella. Kissankellot, päivänkakkarat, kumina, poimulehti ja nurmitatar kertovat alueen historiasta avoimena niittynä. Rinnettä koristaa myös maisemallinen mänty.

Toimenpidesuosituks: Maisemaa vastarannalle tulisi avata puuston ja pensaston raivauksella (Kuva 7). Joitakin yksittäisiä puita ja pensasryhmiä voi jättää luonnollisen näköisesti etenkin jokirantaan. Erityisesti maisemamänty tulee säilyttää. Niityn hoito tulee aloittaa niittämällä kunnes kasvillisuus soveltuu laiduntamiseen, joka on tehokkain ja perinteisin tapa pitää alue avoimena.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli kohteen käyttöhistoriaan kuuluu perinteisestä niittoa tai laidunnusta.

Kohde 22: Hakamaa

Vanha laitumen yhteydessä ollut kivikkoinen haka rajautuu pihapiireihin ja tiehen. Paikoin umpeenkasvaneen ja rehevöityneen haan laidunnus on lopetettu 1970-luvulla. Aluskasvillisuus on valtaosin niittykasvillisuutta. Paikoin esiintyy myös metsäkasvillisuutta, muun muassa kanervaa, lillukkaa, mustikkaa ja metsäimarretta, laikkuina. Alueen itäpuoli on voimakkaasti rehevöitynyt. Kasvillisuus on kosteaa suurruohoniittyä. Länsipuolella sitä vastoin on puiden lomassa avoimia kohtia, joissa kasvaa muun muassa päivänkakkaraa, mesimarjaa, poimulehteä ja metsäkurnjempolveä. Valtalajeja ovat niittyleinikki ja kissankello. Luoteen puoleisessa nurkauksessa on nuorta koivikkoa. Hakamaan puustoon kuuluvat harmaaleppä, tuomi,

pihlaja ja kuusi sekä erittäin vanhoja koivuja. Pensaskerroksesta löytyy punaherukkaa, ruusupensaita ja vanhoja kuolleita katajia, joista osa on ollut pylväsmäisiä. Tien varrella kasvaa riviin istutettuna nuoria lehtikuusia.

Toimenpidesuosituks: Haasta, etenkin pohjoispuolelta, tulee raivata nuorta puustoa ja puun taimia avoimuuden lisäämiseksi (Kuva 2). Vanhat puut ja pensaatsat, lahoppuut ja pötkelöt säästetään. Rehevää suurruohokasvillisuutta köyhdytetään niittämällä. Kunnostustoimenpiteiden jälkeen hakaa voidaan hoitaa perinteisesti laiduntamalla.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 23: Ladot ympäristöineen

Siponkosken ja Kylmäkylän teiden risteyksessä näkyvällä paikalla sijaitsee vierekkäin kolme pyöröhirsilatoa (Kuva 13). Latoja ympäröivä kasvillisuusalue rajautuu peltoon, tiehen ja pieneen metsikköön tien risteyksessä. Latojen takaa viettää pellolle kivikkoinen rinne. Latojen edessä kasvaa matalaa ja kuivahkoa niittykasvillisuutta, takana kosteaa heinäniittyä. Yleisimpiin lajeihin kuuluvat siiankärsä, hiirenvirna, kissankello, nurmitädyke, niittysuolaheinä, koiranputki, nokkonen, timotei, juolavehna ja peltokorte. Latoja ympäröivät erikokoiset puut ja pensaatsat, kuten koivu, harmaaleppä, erilaiset pajut ja vadelma.

Toimenpidesuosituks: Latoja ympäröivää kasvillisuutta niittämällä alue säilyy avoimena ja niittykasvillisuus monipuolisena. Samalla puut ja pensasryhmät korostuvat maisemasta ja rinteiden kivikko tuodaan paremmin esiin. Puun taimia ja pensaita voi tarvittaessa raivata niin, että puut ja pensaatsat kehystävät latoja luontevina ryhminä niitä kuitenkaan peittämättä.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 24: Pellon ja metsän välinen reunavyöhyke

Perhonjoen länsipuolella on lounaaseen avautuva muuhun alueeseen verrattuna suhteellisen monimuotoinen pellon ja metsän välinen reunavyöhyke. Kohde rajautuu takana joelle ulottuvaan kosteaan sekametsään. Pellon laittaa kulkee kapea suurruoho- ja heinävaltainen niittyvyöhyke, jonka takana puusto ja pensasto on sulkeutunut. Rakenteessa on kuitenkin havaittavissa kerroksellisuutta. Monipuoliseen puustoon ja pensastoon kuuluvat haapa, tuomi, harmaaleppä, koivu, pihlaja, kuusi, mänty, vadelma ja korpipaatsama.

Toimenpidesuosituks: Metsän reunaa raivataan varovasti niin, että tuloksena on kerroksellinen, eri-ikäisistä ja -lajisista puista ja pensaista muodostuva reuna. Pienimuotoisella raivauksella voidaan luoda avoimia kohtia puiden ja pensaiden lomaan, joihin kehittyy kasvillisuutta hoidetaan niittämällä. Myös reunan edessä kulkevaa kapeaa niittyvyöhykettä niitetään lajiston monipuolistamiseksi, jolloin myös reunavyöhykkeen kerroksellisuus ja vaihtelu tulevat paremmin esiin. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla, luoden näin olosuhteet monimuotoisemmalle niittykasvillisuudelle. Puustoisten ja avoimien kohtien vaihtelu lisää pienelinympäristöjen ja niistä riippuvaisten eliölajien, kuten hyönteisten, määrää. Kohteen monimuotoisuutta lisäävät vanhat puut, pötkelöt ja maapuut tulisi jättää paikoilleen.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kuva 12. Leveitä ojanpientareita voidaan hoitaa niittämällä ja valikoivalla raivauksella luonnon monimuotoisuutta silmällä pitäen (kohde 6).

Kuva 13. Perinteiset pyöröhirsiladot avoimine ympäristöineen rikastuttavat maatalousalueiden maisemaa ja luontoa sekä kertovat katoavasta viljelykulttuurista (kohde 23).

Kohde 25: Metsälaidun

Umpeenkasvava joenrantalaidun sijaitsee Perhonjoen itärannalla joen ja metsän välissä. Laitumen eteläpuolella on vanha lato sekä aidantolppia. Loivasti rantaan viettävällä alueella on siellä täällä pieniä kiviröykkiöitä sekä hyvin vanhoja koivuja. Muita puita ja pensaita ovat pihlaja, mänty, tuomi, harmaaleppä, kuusi, punaheureka ja vadelma. Rannalla kasvaa suurruohoja, kuten mesiangervoa, lehtovirmajuurta, ranta-alpia ja koiranputkea. Etäämmällä rannasta maitohorsma, vadelma ja puiden taimet ovat valtaamassa avoimia kohtia. Kivien ympärillä sinnittelevät vielä ahomansikka, kissankello, mesimarja, hiirenvirna, nurmitädyke, ojakellukka ja ojakärsämö. Alueen metsäisiin lajeihin kuuluvat metsätähti, käenkaali, hiirenporras ja metsäälvejuuri.

Toimenpidesuosituks: Vanha metsälaidun tulee kunnostaa raivaamalla, niittämällä ja laiduntamalla. Ennen laidunnusta tulee raivata puun taimia ja vadelmaa sekä luoda puiden lomaan avoimia kohtia. Maitohorsman valtaamia alueita ja rantavyöhykkeen suurruohoja niitetään kunnes kasvillisuus soveltuu karjan laidunnettavaksi.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 26: Hakamaa

Pieni nurmilaitumen yhteydessä oleva hakanurkkaus sijaitsee maisemallisesti näytävällä paikalla valtatievarressa. Vanhat kuuset, männyt ja koivut sijoittuvat kauksiin ryhmiin kivikkoiselle maalle. Kenttäkerroksen kasvillisuus on matalaksi syötyä kuivahkoa niittyä, joskin rehevyyttä ilmentävää kasvillisuutta esiintyy runsaasti. Kenttäkerroksen kasvillisuuteen kuuluvat nurmilauha, nokkonen, hevonhierakka, timotei, valkoapila, nurmipiippo, ahojäkkärä, kissankello, poimulehti, nurmirölli ja niittysuolaheinä. Alueen eteläpäähän on siirretty maata, joka on nokkosten ja maitohorsmien peitossa.

Toimenpidesuosituks: Kohteen hoitomuotoja ovat laidunnus ja rehevien kasvillisuuslaikkujen niitto. Ihanteellista olisi, jos aluetta laidunnettaisiin erillään nurmilaitumesta, jolloin maaperää köyhdyttämällä luotaisiin olosuhteet vaatelihammalle ja monimuotoisemmalle niittylajistolle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli kohdetta laidunnetaan omana lohkonaan.

7.3.4 Kohteet 27–34 (kartat 5–6)

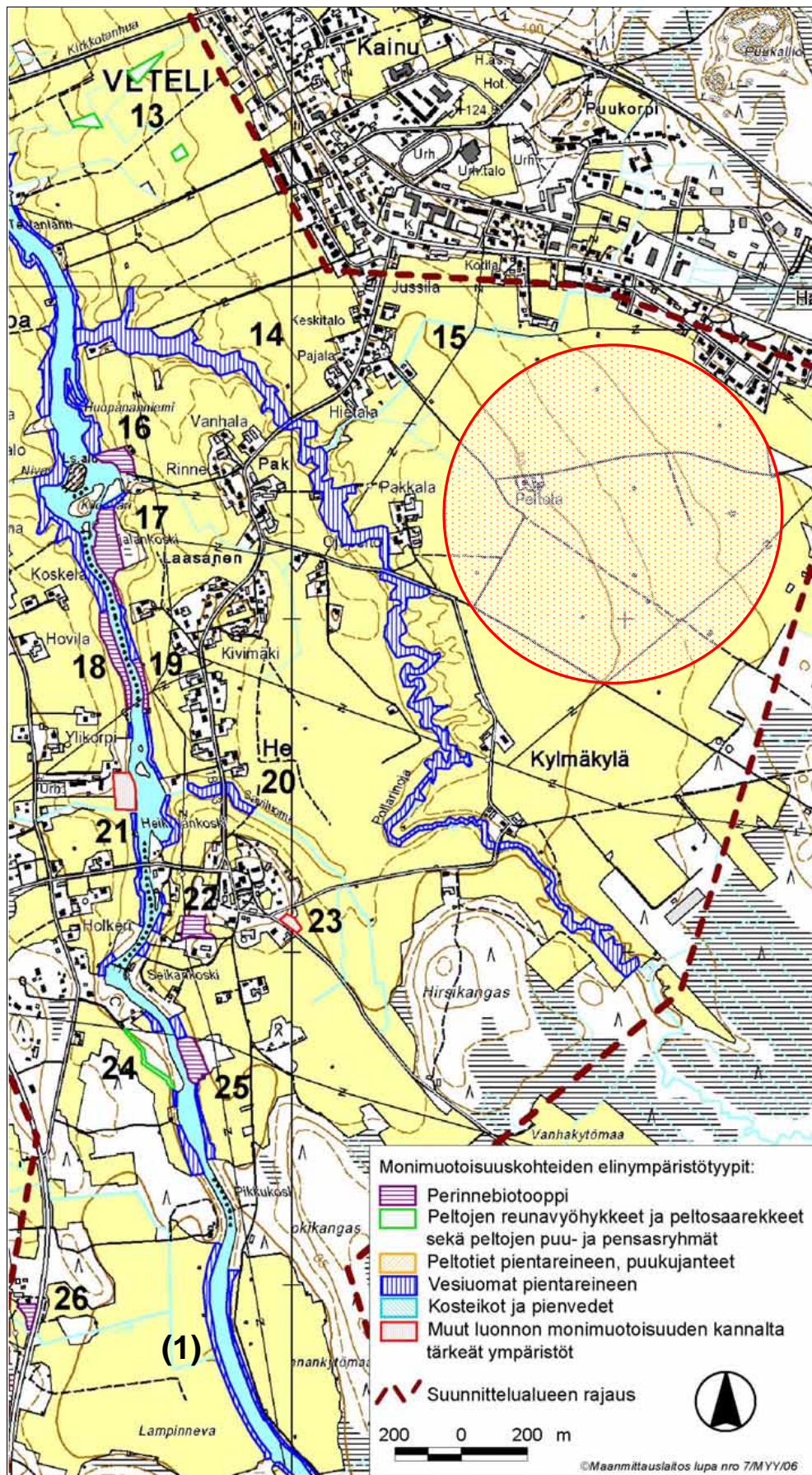
Kohde 27: Tulvapelto

Lähes joka kevät Perhonjoesta nousee kevättulva valtaojaa pitkin pellolle. Noin viikon kestävä tulvan laajuus vaihtelee vuosittain. Vesi tuo pellolle Haapajärvestä kortetta ja jättää jälkeensä liejukerroksen. Mukanaan se vie pellolle levitetyt lannoitteet. Pellon ja joen välisellä pientareella pajut sitovat hyvin jyrkkää ja eroosioherkkää rantaa. Tulvivat pellot ovat tärkeitä lintujen levähdyspaikkoja kevätmuuton aikaan. Tulvapellot ovat hankalia viljellä, minkä vuoksi niitä olisi hyvä kehittää luonnon monimuotoisuuskohteina.

Toimenpidesuosituks: Alueen lannoitus, kylvö ja muu muokkaaminen tulisi lopettaa, minkä jälkeen kasvillisuus niitetään ja korjataan pois vuosittain. Vähitellen alueelle kehittyy omaleimainen kasvillisuus. Pellon palauttaminen laitumeksi, tai kasvuston niitto ja poiskorjuu parantavat ja lisäävät linnuston elinmahdollisuuksia ja monipuolistavat maisemaa.

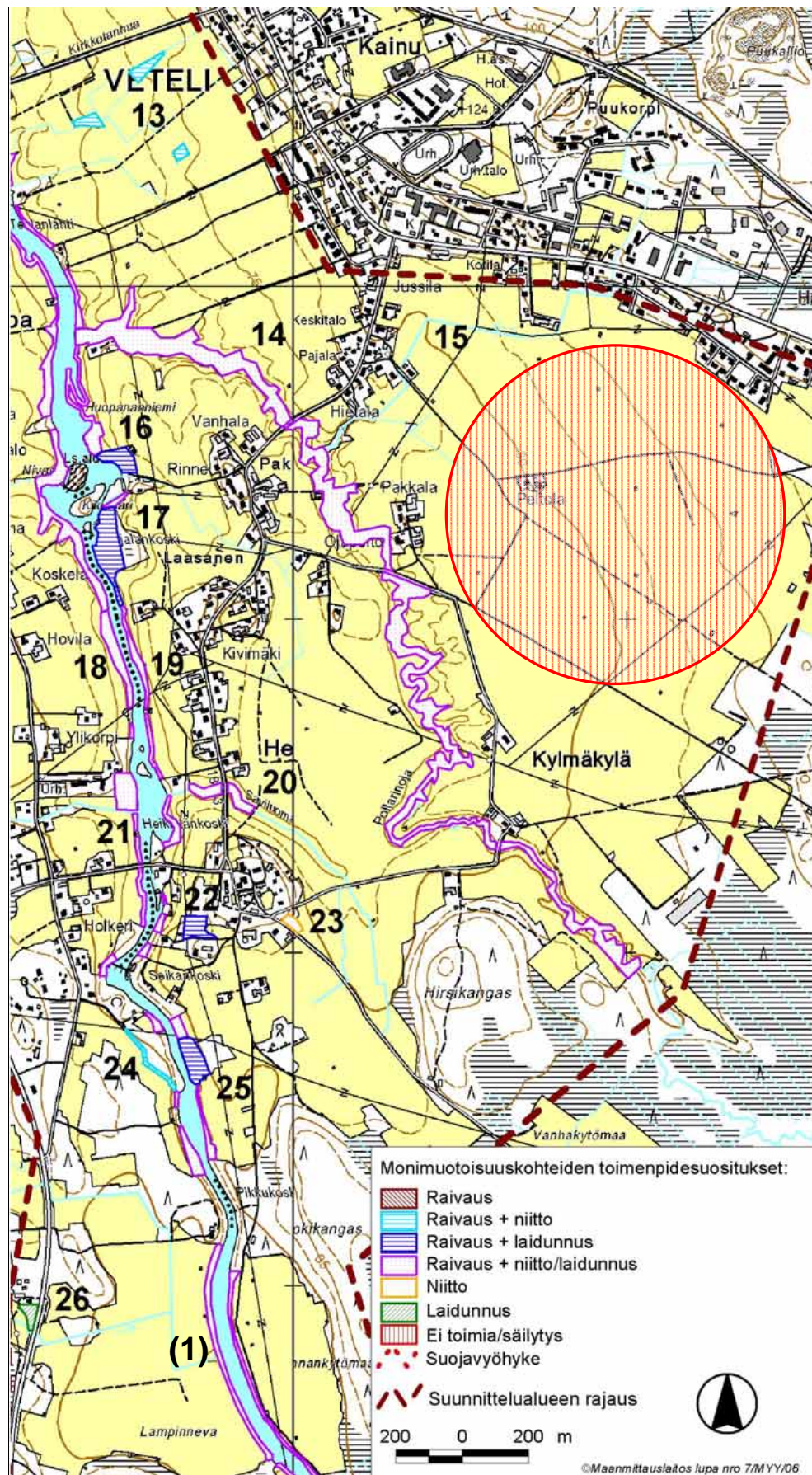
Erityistukimuoto: Tukea voi hakea luonnon monimuotoisuuden edistämiseen sen jälkeen, kun aluetta on useamman vuoden ajan hoidettu ilman lannoitteita, torjunta-aineita ja kylvöä, pelkästään niittämällä.

Kartta 3. Kohteiden 13–26 elinympäristötyypit.

Kartta 4. Kohteiden 13–26 toimenpidesuosituks.

Kohde 28: Suvannon laidun

Suvannon tilan läheisyydessä Halsuanjoen ja Perhonjoen risteyskohdassa sijaitsee alava keväisin ja syksyisin tulvan alle jäävä laidunnettu rantaniitty. Niityn kasvillisuus on kosteaa suurruoho- ja nurmilauhavaltaista. Myös korpikaislaa ja ruokohelpeä esiintyy runsaasti. Tulvaniitystä alue jatkuu jokea molempiin suuntiin kapeampana ja jyrkempänä pientareena, jota on myös hoidettu laiduntamalla. Kasvillisuus on matalaa ja heinävaltaista. Lajistoon kuuluvat muun muassa tuoksusimake, kissankello, rantakukka, ruokohelpi, kastikat, nurmikat, ojaleinikki, päivänkakkara ja poimulehti. Pientareella kasvaa erittäin kauniita vanhoja pihlajia sekä koivuja, haapoja, tuomia ja harmaaleppiä. Jonkin verran on myös lahpuuta. Asuinrakennuksen takana on pieni kivinen luonnonniitty. Kaikki kohteet ovat yhteydessä nurmilaitumeen, mistä kertoo paikoin korkea typpipitoisuutta ilmentävä kasvillisuus. Suvannon laidun on valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen kohde (Tikkanen ym. 1999). Kartoituksen aikaan myös tilalle vievän tien ja pellon välistä metsikköä laidunnettiin. Nyt kivinen niitty ja haka ovat umpeenkasvaneet tai osittain jääneet alueelle rakennetun talon ja pihamaan alle.

Toimenpidesuosituks: Rantaniityille sopivin hoitomuoto on laidunnuksen jatkaminen mielellään erillään nurmilaitumesta, jolloin voidaan vähentää nurmilaitumen rehevöittävää vaikutusta muuten edustavilla kohteilla (Kuva 4). Aiemmin hakana toimineen metsän voi palauttaa laidunnukseen raivaamalla nuorta puustoa ja pensastoa. Haan yhteyteen voisi nurmilaitumesta erilleen rajata talon takana olevan kivisen niityn. Tilalle vievän tien ja joen sekä vanhan hakamaan ja joen väliset peltolohkot ovat hyvin kapeita ja hankalia hoitaa. Tämän vuoksi osittain kalteville lohkoille olisi hyvä perustaa suojavyöhyke, jolloin myös ravinteiden ja maa-aineksen huuhtoutuminen vesistöön pienenesi. Samalla suojavyöhyke elävöittää maisemaa ja lisää luonnon monimuotoisuutta. Suojavyöhykkeitä hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla, eikä niillä saa käyttää lannoitteita tai kasvinsuojeluaaineita. Perustamiseen sopivat valmiit heinä- ja nurmiseokset, joita voi monipuolistaa niitty- tai ketolajeilla.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli kohteita laidunnetaan omana lohkonaan erillään nurmilaitumesta. Tien, hakamaan ja joen väliin jääville kapeille peltolohkoille sopiva tukimuoto on suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito.

Kohde 29: Muu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä ympäristö

Metsän keskelle on jäänyt monimuotoinen kokonaisuus, johon sisältyy sekä kulttuurihistoriallisia arvoja että luontoarvoja. Alue on kenties vanha asuinpaikka. Kohteelle vie kiviaitojen kehystämä metsätie, joka jatkuu metsän läpi peltoaukealle. Tien itäpuolella on peltolohko ja jokirannassa mökki. Tien mutkassa on maisemallinen pyöröhirsilato, jonka vieressä kasvaa komea pihlaja. Etäämmällä pellon laidalla on toinen lato. Ladot ja kiviaidat tarjoavat pesä- ja suojapaikkoja monille eliölajeille. Tien pohjoispuolella, kiviaidan toisella puolella on suorakulmion muotoinen lounaaseen viettävä niitty, joka on osittain sammalpeitteisten kiviaitojen reunustama. Niityn laidoilla kasvaa pylväsmäisiä katajia. Paikoittain maitohorsmat ja puiden taimet ovat merkinä alkavasta umpeenkasvusta. Kasvillisuus on pääosin suurruohoista heinäniittyä. Rinteen yläosassa on kuiva laikku, jonka kasvillisuutta ilmentävät muun muassa pukinjuuri, kissankello, päivänkakkara ja lampaannata. Niityllä lenteli paljon perhosia, erityisesti kultasiipiä.

Toimenpidesuosituks: Niityltä ja kiviaitojen ympäriltä tulee raivata pois puuntaimet, jotka muuten vähitellen peittäisivät aidan ja sulkisivat niityn. Säännöllinen niitto pitää niityn avoimena ja kiviaidat esillä. Niittyä voi myös laiduntaa. Perinteisten pyöröhirsilatojen kunnossapito ja säilyttäminen on tärkeää. Myös nii-

den ympäristö tulisi pitää avoimena puuntaimista ja suurruohoista. Kaunis pihlajayksilö tulee säilyttää.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 30: Hakamaa

Haapajärven lounaaseen avautuvalla rannalla sijaitsee vanha umpeenkasvanut hakamaa. Alueella on pidetty nuorkarjaa, jonka laidunnus on lopetettu noin 15 vuotta sitten. Haapalantieltä kääntyy laidunalueelle peltotie, jonka varrella kasvavat erittäin vanha haapapari ja vanha tuomi. Tien eteläpuolella, Haapalantien lähellä on hakamaan edustavin osa. Puustoon kuuluu vanhoja kuusia, koivuja ja mäntyjä. Pensaskerroksen lajistoa edustavat katajat, vadelma, punaherukka, pihlajan taimet ja hanhenpaju. Kasvillisuus on matalaa ja kosteaa heinäniittyä, lajeina muun muassa metsätähti, mesimarja, suoputki, rätvänä, kissankello, nurmitädyke, nurmilauha ja niittynurmikka. Haka muuttuu suurruohoniityksi päättyen pieneen haavikkoon. Tien pohjoispuolen ovat myös vallanneet nuoret haavat. Suurruohoniityn ja haavikon yleisimpiä lajeja ovat koiranputki, vuohenputki, maitohorsma, kultapiisku, aho-orvokki, siiankärsä, nurmilauha, nurmiröllä, mesiangervo ja niittysuolaheinä.

Toimenpidesuosituks: Haan kunnostuksessa tarvittavia ensimmäisiä toimenpiteitä ovat raivaus ja niitto, minkä jälkeen aluetta ylläpidetään ja kehitetään laiduntamalla. Rantaan rajautuvasta haasta raivataan puun taimet vanhojen puiden lomasta. Suurruohoniityn kasvillisuutta sekä tienpientareita köyhdytetään niittämällä. Niittojäte tulee korjata pois alueelta. Haavikosta poistetaan nuorimpia puita ja luodaan avoimia kohtia niittykasvillisuudelle ja eläinten kulun helpottamiseksi. Vanhat puut, lahoppuut ja pötkelöt tulee säilyttää.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 31: Lassilan kiviaidat

Lassilan tilan ympäristössä on säilynyt vanhoja kiviaitoja poikkeuksellisen paljon. Kiviaidoilla on suuri arvo maatalousympäristössä maiseman elävöittäjinä. Lisäksi ne tarjoavat suojaa monille eliölajeille. Kiviaidat kehystävät tilan ympäristöä Haapajärven rantoja myötäillen sekä jakavat tilan ja Haapajärven välisen pellon. Kiviaidat tulevat hyvin esiin laidunnetussa ympäristössä ja sijoittuvat kauniisti maisemallisten puiden, hakamaiden ja metsän yhteyteen. Osa peltoa jakavasta kiviaidasta on peittynyt maankaivuunaineella. Maisemallista arvoa ylläpitävät kuitenkin komeat ja vanhat kuuset ja pihlajat. Tilalla on tavattu myös korpipaatsamaa.

Toimenpidesuosituks: Kiviaidat tulee säilyttää osana perinteistä maaseutumaisemaa. Laiduntamalla tai niittämällä kiviaitojen ympäristöä ne säilyvät maisemassa. Suurruohot, vadelma ja puuntaimet peittävät nopeasti alleen hoitamattomat kiviaidat.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 32: Hakamaat

Lassilan tilaa ympäröivän laajan nurmilaitumen puustoiset laitteet ja nurkkaukset muodostavat Haapajärven rannan tuntumaan pieniä hakamaita. Kenttäkerroksen kasvillisuus on pääosin suurruohoista heinäniittyä. Valtalajeina muun muassa niittynurmikka ja nurmilauha. Puuston muodostavat harmaaleppä, mänty, kuusi, koivu ja kataja. Nurmilaitumen keskellä sijaitsevalla hakamaisella alueella kasvaa maisemamänty (Kuva 14). Rantaa myötäilevä kapea vyöhyke on hakamaata parhaimmillaan. Kasvillisuus on matalaksi syötyä ja kivien lomassa kasvaa myös monipuolisempaa niittykasvillisuutta, kuten kissankelloa ja huopakeltanoa. Alueen läpi kulkee karjapolku (Kuva 15). Puustosta ja pensastosta erottuvat hyvin vanha kuusi ja koivu sekä pylväsmäiset katajat.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksella säilytetään alueiden hakamaiset piirteet. Rehevyyden vähentämiseksi kohteita olisi suositeltavaa laiduntaa erillään nurmilaitumesta.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnetuotteen hoito, mikäli kohteet erotetaan nurmilaitumesta.

Kohde 33: Metsäsaareke

Haapajärven rannan läheisyydessä sijaitsee reunakasvustoltaan melko sulkeutunut saareke. Puu- ja pensaslajistoon kuuluvat pihlaja, pajut, koivu, harmaaleppä, korppi-paatsama, punaherukka, vadelma ja kataja. Saarekkeen itäpäässä on osittain kasvillisuuden varjossa kiviaitaa sekä vanha koivu. Etelälaidalla on puuston lomassa paikoin suurruohovaltaisia avoimia laikkuja. Saarekkeen pohjoispuoli on pääasiallisesti nuorempaa lehtipuustoa.

Toimenpidesuosituks: Saarekkeen reunaa raivataan varovasti niin, että tuloksena on kerroksellinen, eri-ikäisistä ja -lajisista puista ja pensaista muodostuva reuna. Marjovia puita ja pensaita, kuten paatsamaa, pihlajaa ja katajaa suositetaan. Avoimien laikkujen rehevää kasvillisuutta hoidetaan niittämällä. Pienimuotoisella raivauksella voidaan luoda lisää avoimia kohtia puiden ja pensaiden lomaan. Avoimien kohtien niittäminen ja niittojätteen poiskeruu köyhdyttää maaperää sekä lisää valoisuutta maan pinnalla luoden näin olosuhteet monimuotoisemmalle niittukasvillisuudelle. Puustoisten ja avoimien kohtien vaihtelu lisää pienelinympäristöjen ja niistä riippuvaisten eliölajien, kuten hyönteisten, määrää. Kohteen monimuotoisuutta lisäävät vanhat puut, pökkelöt ja maapuut tulisi jättää paikoilleen. Kiviaitaa on hyvä tuoda näkyville niiton ja raivauksen avulla.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 34: Kiviaita

Kahden pellon välissä laskee Haapajärven rantaan osittain sammalen peittämä kiviaita. Aita on suurelta osin pensaiden ja puiden peitossa, mutta paikoin esillä. Ladon ja vanhan koivun juurella on vadelmien ympäröimä kiviröykkiö. Mäen juurella kiviaidan eteläpuoli on haapojen ja harmaaleppänpöydän peitossa. Kiviaidan juurella kasvaa muun muassa niittynurmikkaa, juolavehnnä, kissankelloa, puolukkaa, rätvää, kanervaa sekä tuppi- ja harmaasaraa.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tuodaan esiin maisemasta raivaamalla ja niittämällä sitä peittävää kasvillisuutta, kuten haapoja, harmaaleppiä ja vadelmaa. Aidan varrelle jätetään kuitenkin yksittäisiä maisemaan sopivia puita tai pensasryhmiä.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

7.3.5 Kohteet 35–54 (kartat 7–8)

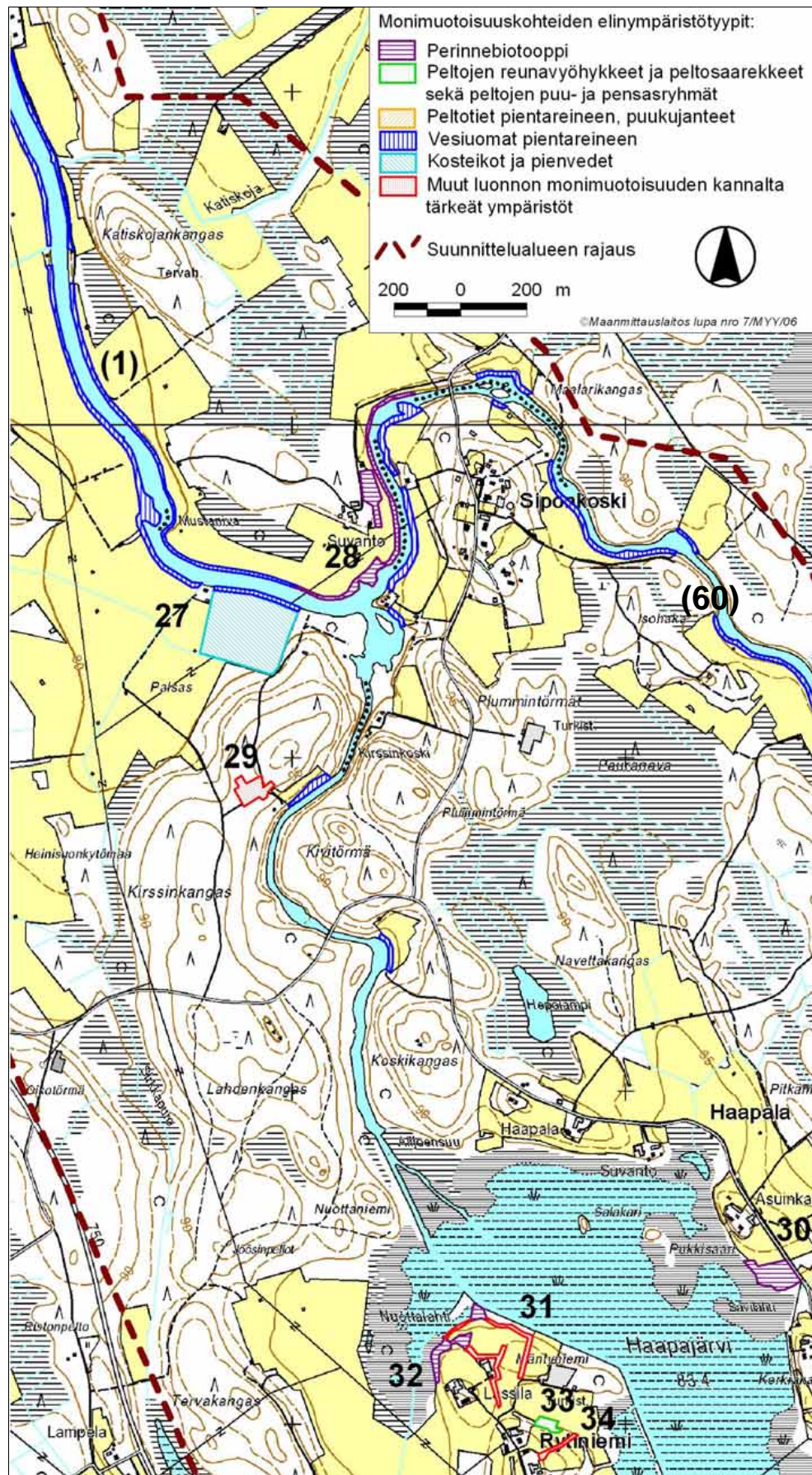
Kohde 35: Kiviaita

Pientä peltokaistaletta kehystää leveä ja sammaloitunut kiviaita etelä- ja länsipuolelta. Aidan takana on metsää ja taimikkoa. Kiviaidan edessä kulkee noin 1–1,5 metrin levyinen heinävaltainen niittukasvillisuusvyöhyke. Edustalla esiintyy myös kangaskasvillisuutta, kuten kangasmaitikkaa, metsätähteä ja puolukkaa. Kiviaita on hiljalleen jäämässä kasvillisuuden varjoon. Länsilaidalla kiviaita on melkein kokonaan hautautunut näkymättömiin. Kiviaidan päädyssä kasvaa vanha raita.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tuodaan esiin maisemasta raivaamalla ja niittämällä sitä peittävää kasvillisuutta. Puuyksilöt, kuten vanha raita, säästetään.

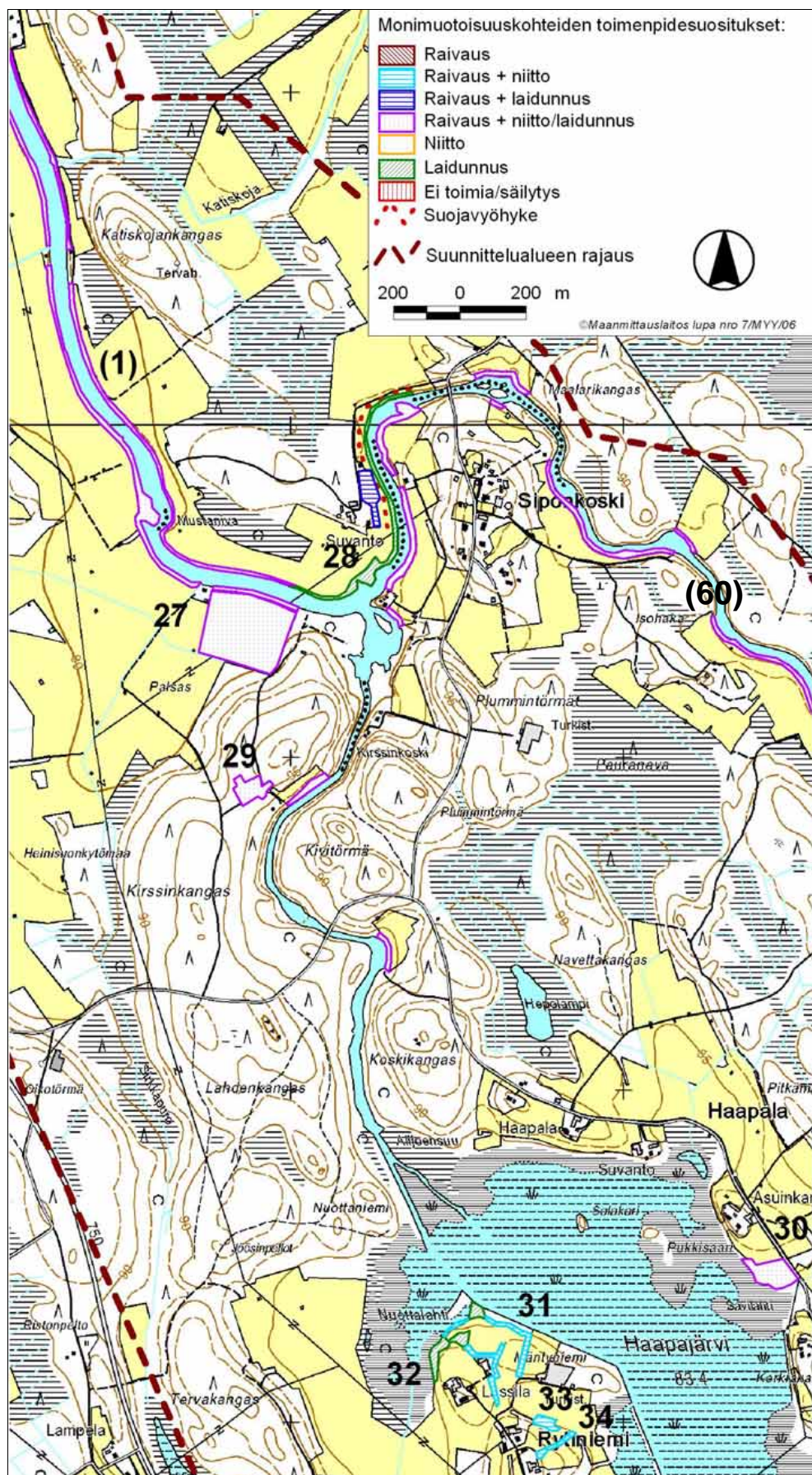
Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

Kartta 5. Kohteiden 27–34 elinympäristötyypit.

Kartta 6. Kohteiden 27–34 toimenpidesuositukset.

Kohde 36: Lato ympäristöineen

Tien varrella sijaitsee pieni lato, jonka ympärillä on edustavaa kivikkoista niittyä. Heinävaltaisen niityn kasvillisuudesta löytyy sekä niitty- että metsälajeja. Lajistoon kuuluvat muun muassa lampaannata, nurmirölli, kissankello, siänkärsämo, nurmitädyke, lillukka, metsätähti, käenkaali ja oravanmarja. Alueen pohjoislaidalla on kiviaita. Kiviaidan läheisyydessä kasvaa vanhoja ja näyttäviä koivuja ja mäntyjä sekä todella komea vanha pihlaja. Pensaskerroksessa on kuusentaimia ja katajaa. Kiviaidan toisella puolella on kuivaa tuoksusimakevaltaista heinäniittyä sekä haaparyhmä. Heinäniitty rajautuu tiensuuntaiseen kasvillisuuden alle hautautuneeseen kiviaitaan.

Toimenpidesuosituks: Niitty tulisi pitää avoimena laiduntamalla tai niittämällä. Pienellä puuntaimien raivauksella vanhat puut korostuvat maisemassa ja valoisuus puiden välissä säilyy. Kiviaita tulisi pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli alueella on historia luonnonlaitumena tai -niittynä. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 37: Kiviaita

Edellisen kohteen (kohde 36) kiviaita jatkuu tien toisella puolella perunapellon reunalla kulkevana kiviaitana. Kiviaidan vierellä on muutama komea mänty ja pihlaja. Kivien välissä kasvaa muun muassa katajaa, vadelmaa, heiniä, maitohorsmaa ja puiden taimia.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tuodaan esiin maisemasta raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Vanhat ja kauniit puuyksilöt säästetään.

Erityistukimuoto: Kohteen koko ei vastaa erityistuen edellyttämää vähimmäispinta-alaa.

Kohde 38: Kiviaita

Rytiniementien varressa on tien suuntaisesti lyhyt kiviaita, jonka vierellä kasvaa vanhoja koivuja ja kuusia sekä matalia pihlajia, tuomia ja punaherukkapensaita. Ympärillä kasvavaa heinäniittyä valtaavat vähitellen maitohorsmat ja vadelma.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tuodaan näkyviin raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Niittykasvillisuutta niittämällä estetään avoimen alueen umpeenkasvu ja mahdollistetaan lajiston kehittyminen monimuotoisemmaksi. Vanhat ja maisemallisesti merkittävät puuyksilöt sekä marjovat puut ja pensaat säästetään. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin ja puut ja pensaat korostuvat maisemassa.

Erityistukimuoto: Kohteen koko ei vastaa erityistuen edellyttämää vähimmäispinta-alaa.

Kohde 39: Kiviaita

Maisemallisesti tärkeällä paikalla Perhonjoen ja teiden ympäröivällä joelle viettävällä peltoaukealla sijaitsee monipuolinen maisemakohde. Joelle päin kulkevaa peltotietä kehystävät sammalpeitteiset leveät kiviaidat. Kiviaitoja reunustavat lehtipuut ja pensaat, kuten haapa, koivu, pihlaja, tuomi, vadelma ja punaherukka, sekä rehevyyttä ilmentävä korkea niittykasvillisuus. Peltotien eteläpuoleinen kiviaita jatkuu pidemmälle pellolle avoimena ja päältä tasaisena. Varrella kasvaa kauniita

yksittäisiä katajia, pihlajia ja koivuja. Peltotien Rytiniementien puoleisessa päässä on vanha mänty ja lato.

Toimenpidesuosituks: Kiviä tuodaan näkyviin raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Vanhat ja maisemallisesti tärkeät puuyksilöt sekä marjovat puut ja pensaet säästetään. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviä tulee ympäristöstään esiin ja puut ja pensaet korostuvat maisemassa. Erityisesti Rytiniementielle näkyvän vanhan männyn ympäristöä tulee hoitaa siten, että sekä puu että lato korostuvat maisemassa.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja hoito tai maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 40: Joenrantalaidun

Perhonjoen ylittävältä sillalta avautuu näkymä joelle viettävälle nurmilaitumelle ja nurmilaitumen yhteydessä olevaan joenrantaan. Tien läheisyydessä rantavyöhyke on avoin ja nurmilauhavaltainen. Etäämmällä jokeen rajautuu pieni hakamaisia piirteitä omaava lehtipuumetsikkö, jonka jälkeen jokipiennar jatkuu pääosin puustoisena. Avoimissa kohdissa maa on paikoin paljastunut pientareen kasvillisuuden kulumisen seurauksena.

Toimenpidesuosituks: Laidunnusta jatkamalla jokiranta pysyy avoimena ja puusto säilyy hakamaisena. Karjan kulkua puuston lomassa voisi helpottaa varovaisella harventamisella.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kohde 41: Hakamaa

Tasaikäistä koivua, kuusta ja mäntyä kasvava, jonkin verran kivikkoinen, haka sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla Rytiniementiehen rajautuvan pellon vastakkaisella laidalla. Kenttäkerroksen kasvillisuus on voimakkaasti rehevyyttä ilmentävää ja noin puolet alueesta on kasvipeitteetöntä.

Toimenpidesuosituks: Laidunnusta jatkamalla säilytetään hakamaiseman piirteet.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 42: Hakamaa

Tienristeyksessä sijaitsee nurmilaitumen nurkassa oleva haka (Kuva 16). Maanpinta on nurmilaidunta korkeammalla ja hieman kivikkoinen. Puu- ja pensaslajistoon kuuluvat muun muassa vanhat pihlajat, koivut ja männyt. Matalaksi syödyssä kenttäkerroksessa viihtyvät kissankellot, timotei, siankärsämö ja lampaannata. Rytiniementien puoleisella paahteisella reunalla kasvaa huopakeltanoa.

Toimenpidesuosituks: Alueen hoidoksi soveltuu parhaiten jatkuva laidunnus, jolla ylläpidetään kohteen maisemallisia piirteitä ja monimuotoista kasvilajistoa. Edustava vanha puusto tulee säilyttää.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 43: Hakamaa

Hevoslaitumen yhteydessä olevan lehtipuuvaltainen haka sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla valtatievarressa. Kenttäkerroksen heinävaltainen kasvilli-

suus on paikoin matalaksi syötyä, mutta suurelta osin korkeakasvuista ja rehevää. Puiden lomassa kulkee hevosten tallaamia polkuja.

Toimenpidesuosituks: Puiden juurella ja lomassa kasvavien vesojen ja taimien raivaus lisää kenttäkerroksen valoisuutta ja kohteen avoimuutta. Hevosten hylkäämiä reheviä kasvillisuuslaikkuja tulee niittää ja niittojäte kerätä pois rehevyyden vähentämiseksi. Jatkuva laidunnus säilyttää kohteen avoimena ja voi kehittää kenttäkerroksen lajistoa monipuolisemmaksi.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 44: Kiviröykkiö

Metsän eteläisen reunan ja pellon välissä vanhojen puiden ja niittykasvillisuuden ympäröimä kiviröykkiö. Kenttäkerroksen kasvillisuus on alueelle tyypillistä suurruoho- ja heinävaltaista niittyä. Kiviröykkiön vieressä on iso mänty ja vastakkaisella puolella kaksi kuusta ja mänty tiiviinä ryhmänä. Kiviröykkiön takana, metsän ja pellon välisellä niityllä, kasvaa komea kuusiryhmä sekä melkein kuivunut suuri kataja.

Toimenpidesuosituks: Kiviröykkiötä sekä yksittäisiä puita ja puuryhmiä ympäröivää korkeaa ja rehevää niittykasvillisuutta niittämällä metsän reuna pysyy avoimena, jolloin kiviröykkiö ja ympäristön vanhat puut korostuvat maisemasta. Niittojätteen poiskorjuu köyhdyttää maaperää, mikä luo olosuhteet valoa vaativan monipuolisemman niittykasvillisuuden kehittymiselle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 45: Kiviaita

Laidunalueen keskellä kulkee muutaman metrin levyinen matala kiviaita. Sen varrella kasvaa joitakin yksittäisiä nuoria kuusia, koivu ja kataja. Kiviaita sijaitsee näkyvällä paikalla laitumeen rajautuvilta teiltä katsottuna.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Puuyksilöt säästetään, sillä ne tuovat vaihtelua maisemaan. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin ja maisemalliset puut ja pensaat korostuvat maisemassa.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 46: Hakamaa

Kahden nurmilaitumen välissä sijaitsee pieni haka, jonka puusto muodostuu lähinnä vanhoista tasakorkuisista männyistä. Kenttäkerros on korkeaa suurruohoista heinäniittyä.

Toimenpidesuosituks: Haan laidunnuspainetta tulisi kasvattaa siten, että kasvillisuus pysyisi matalaksi syötynä ja kohteen hakamaiset piirteet tulisivat paremmin esiin. Karjalta syömättä jääneet hylkylaitut tulee niittää ja niittojäte korjata pois rehevyyden vähentämiseksi, jolloin paikalle voi kehittyä monipuolisempi niitylajisto. Tehokkaampi laidunnus ja niitto lisäävät kohteen arvoa sekä maiseman että luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kuva 14. Hakamaisen saarekkeen maisemapuut tarjoavat suojaa sekä karjalle että muille maatalousympäristön eläimille (kohde 32).

Kuva 15. Lepikon lomassa kulkeva karjapolku herättää nostalgisia tunteita (kohde 32).

Kuva 16. Nurmilaitumen hakamainen nurkkaus sijaitsee maisemallisesti tärkeällä paikalla tienristeyksessä (kohde 42).

Kohde 47: Kiviaita

Nurmilaitumen etelälaidalla metsänreunassa on lähes kokonaan sammalen ja muun kasvillisuuden alle hautautunut vanha kiviaita. Aita jakautuu kahteen osaan muodostaen portin aidan läpi kulkevalle vanhalle metsätielle. Laitumen puolella kiviaidan juurella kasvavat maitohorsmat peittävät aidan näkyvistä. Aidan päällä kasvavat pihlajat ja vadelmat muodostavat kariketta edesauttaen metsäkasvillisuuden levittäytymisen aidan päälle. Muun muassa puolukka peittää kiviaitaa laajoilta alueilta. Kiviaita alkaa peltolohkon puolivälistä ja päättyy peltotiehen, jonka varrella, aidan läheisyydessä, on myös kolme säilyttämisen arvoista pyöröhirsilatoa.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Erityisesti laitumen puolella kasvavia maitohorsmia tulee niittää ja aidan päällä kasvavaa puustoa ja pensastoa raivata, jolloin perinteisen maatalousympäristön rakennelmana kiviaita pääsee peltoa kehystävänä elementtinä oikeuksiinsa.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 48: Kiviaita

Edellistä kohdetta (kohde 47) vastapäätä, laitumen toisella puolella, sijaitsee peltotietä ja osittain metsän laitaa myötäilevä, kasvillisuuden peittämä kiviaita. Kiviaita jakautuu kahteen osaan muodostaen portin, joka on samassa linjassa laitumen vastakkaisella puolella olevan kiviaitojen muodostaman portin kanssa. Portin jälkeen kiviaita erkanelee tiestä ja jatkuu metsään laitumen reunaa myötäillen. Peltotien toista laitaa kehystää edustava ja ympäristöstään komeasti erottuva kiviaita, joka jakautuu vastaavasti Perhonjokeen viettävälle pellolle vieväksi portiksi. Korkean, sammal- ja jäkäläpeitteisen kiviaidan varrella kasvaa yksittäisiä puita ja pensaita, kuten pihlajaa, tuomea, koivua ja punaherukkaa. Tien puolella aidan juurella kasvaa vadelmaa ja heiniä. Pellon reunalla kasvaa korkeaa suurruoho- ja heinäniittyä, mutta aivan aidan tyvellä viihtyvät sammalet, metsälauha, mustikka ja kultapiisku. Asutuksen puoleisessa päässä aittaa kehystävät vanhat puut.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Puu- ja pensasyksilöt säästetään, sillä ne tuovat vaihtelua maisemaan. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin ja maisemalliset puut ja pensaasit korostuvat maisemassa.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 49: Koskimäen laidun

Koskimäen laidun on valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen kohde (Tikkanen ym. 1999). Laidun sijaitsee Perhonjoen itäpuolella rajautuen pihapiiriin ja peltoihin. Vielä 1990-luvulla aluetta laidunnettiin. Nykyään luonnonlaidun ja sen yhteydessä ollut harmaaleppähaka on kuitenkin erotettu nurmilaitumesta ja jätetty maatalouskäytön ulkopuolelle. Monipuolinen mosaiikkimainen niittykasvillisuus on vähitellen katoamassa. Rehevyyttä ilmentävää nokkosta ja juolavehnää esiintyy paikoin runsaasti. Arvokkaan perinnebiotoopin monimuotoisesta niittylajistosta muistuttavat edelleen kissankello, aho-mansikka, rohtotädyke ja nurmitatar.

Toimenpidesuosituks: Alue tulisi palauttaa laidunnukseen mahdollisimman pian. Laiduntaminen erillään nurmilaitumesta palauttaisi alueen arvokkaan kasvilaajiston tehokkaimmin. Laidunnuksen lisäksi jo alkanut umpeenkasvu tulisi pysäyttää puun taimia raivaamalla ja reheviä kasvillisuuslaikkuja niittämällä.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

Kohde 50: Tuore niitty

Perhonjoelle viettävän pellon läpi kulkee luode-kaakko -suuntainen, hieman kivinen niittyvyöhyke, jolla kasvaa runsaasti myös puita ja pensaita, kuten näyttäviä kuusia ja mäntyjä. Vyöhykkeen tiehen rajautuvassa päässä sekä rinteiden yläosassa maitohorsma on vallannut alaa. Puolivälissä vyöhykkeen sisäosissa on monimuotoista pienruoho- ja heinäniittyä. Yleisimpiä lajeja ovat muun muassa tuoksusimake, nurmilauha, nurmitatar, särmäkuisma, mesimarja, päivänkakkara, kissankello, ojakärsämo, rätvänä ja metsäkurjenpolvi. Paikoin vadelmat, nokkoset ja ohdakkeet ovat valtaamassa alaa. Kaakkoon mentäessä kasvillisuus muuttuu kosteaksi suurruoho- ja heinäniityksi. Umpeen kasvaessaan kasvillisuusvyöhyke sulkee nopeasti arvokkaan jokilaaksomaiseman.

Toimenpidesuosituks: Maiseman pysyminen avoimena ja monipuolisen niittylajiston säilyminen edellyttää puiden taimien, vadelman, lepän ja pajujen raivausta sekä kenttäkerroksen niittykasvillisuuden, erityisesti maitohorsman, niittämistä. Niiton ja raivauksen jälkeen kasvillisuus voidaan pitää kurissa myös laiduntamalla.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 51: Kiviaita

Maisemallisella paikalla Perhonjoelle viettävän laitumen ylärinteessä, metsän laidalla, on korkea ja leveä kiviaita (Kuva 17). Kiviaidan edustalla kasvaa näyttäviä kuusia ja koivuja muodostaen laitumen yhteyteen pienen hakamaisen nurkkauksen. Kiviaidan takana metsän reunassa kulkee pieni tie. Aidan Forsbackantien puoleinen pää on hajanainen sekä kasvillisuuden ja erilaisen jätteen peittämä.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta tarpeen mukaan. Puu- ja pensasyksilöt, erityisesti maisemakuuset, säästetään, sillä ne tuovat vaihtelua maisemaan. Kiviaidan tienpuoleinen pääty olisi suositeltavaa siistiä ja kunnostaa.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 52: Hakamaa

Tien ja pellon välissä sijaitsee pieni käytöstä poistunut hakamaa. Harvassa kasvavien koivujen, kuusten ja mäntyjen läpi tieltä katsottuna on kaunis maisema joen toiselle puolelle. Kivikkoisen haan kasvillisuus on heinävaltaista. Seassa kasvaa myös tuoreen kangasmetsän lajeja, kuten mustikkaa, oravanmarjaa ja metsätähteä.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen uudelleen aloittaminen säilyttäisi kohteen hakamaiset piirteet, jolloin myös maisema pysyisi avoimempana ja näkymä jokilaaksoon säilyisi.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 53: Kiviaita

Hakamaan (kohde 52) molemmiin puolin kulkee tietä myötäillen matala kiviaita. Haan eteläpuolella kiviaita kulkee tien ja pihapiirin välissä. Pohjoispuolella hakamaata tien ja pellon välissä kiviaita on sammalien, jäkälien ja isomaksaruohon peittämä. Pellon puolella kiviaidan juurella kasvaa vierekkäin kuusen taimia, jotka tulevat peittämään tieltä kiviaidan ylitse avautuvan maiseman jokilaaksoon.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta tarpeen mukaan. Yksittäiset puut ja pensaatsat säästetään, sillä ne tuovat vaihtelua maisemaan. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin samalla puita ja pensaita korostaen. Maisema metsän reunaa kulkevalta tieltä jokilaakson yli tulisi pitää avoimena.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito.

Kohde 54: Lato ympäristöineen

Kaunis pyöröhirsilato sijaitsee maisemallisesti tärkeällä paikalla jokeen rajautuvan pellon laidalla, metsän reunassa (Kuva 18). Metsän ja pellon välissä kulkee ladolta tienristeykseen kostea heinäniittyvyöhyke. Ladon kivikkoisessa ympäristössä viihtyvät kuitenkin kissankellot, siankärsämöt, huopakeltanot ja ahomansikat.

Toimenpidesuosituks: Ladon ympäristö pidetään avoimena niittämällä, jolloin mahdollistetaan vaateliaan ja monimuotoisen niittylajiston säilyminen ja kehittyminen ladon ympäristössä. Lato on tärkeä säilyttää ja pitää näkyvillä maisemassa.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

7.3.6 Kohteet 55–59 (kartat 9–10)

Kohde 55: Muu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä ympäristö

Vanhalle, jokeen rajautuvalle peltolohkolle on kehittynyt monimuotoista niittykasvillisuutta. Kuivan pienruohoisen heinäniityn valtalaji on tuoksusimake. Muita yleisimpiä lajeja ovat niittyleinikki, huopahdake, ojakärsämä, metsäkurjenpolvi, harakankello, poimulehti, kissankello, heinätahtimö ja nurmirölli. Paikoin runsaana esiintyvät maitohorsma ja koiranputki sekä koivun, männyn ja pajujen taimet kertovat alueen vähittäisestä umpeutumisesta. Niittyyn rajautuu vanha lato sekä pieni vanhojen lehtipuiden muodostama saareke, jonka keskellä on vanha mökki. Kohteen läpi on niitetty tie. Niityllä havaittiin paljon heinäsiirkoja ja saalistavia sudenkorentoja.

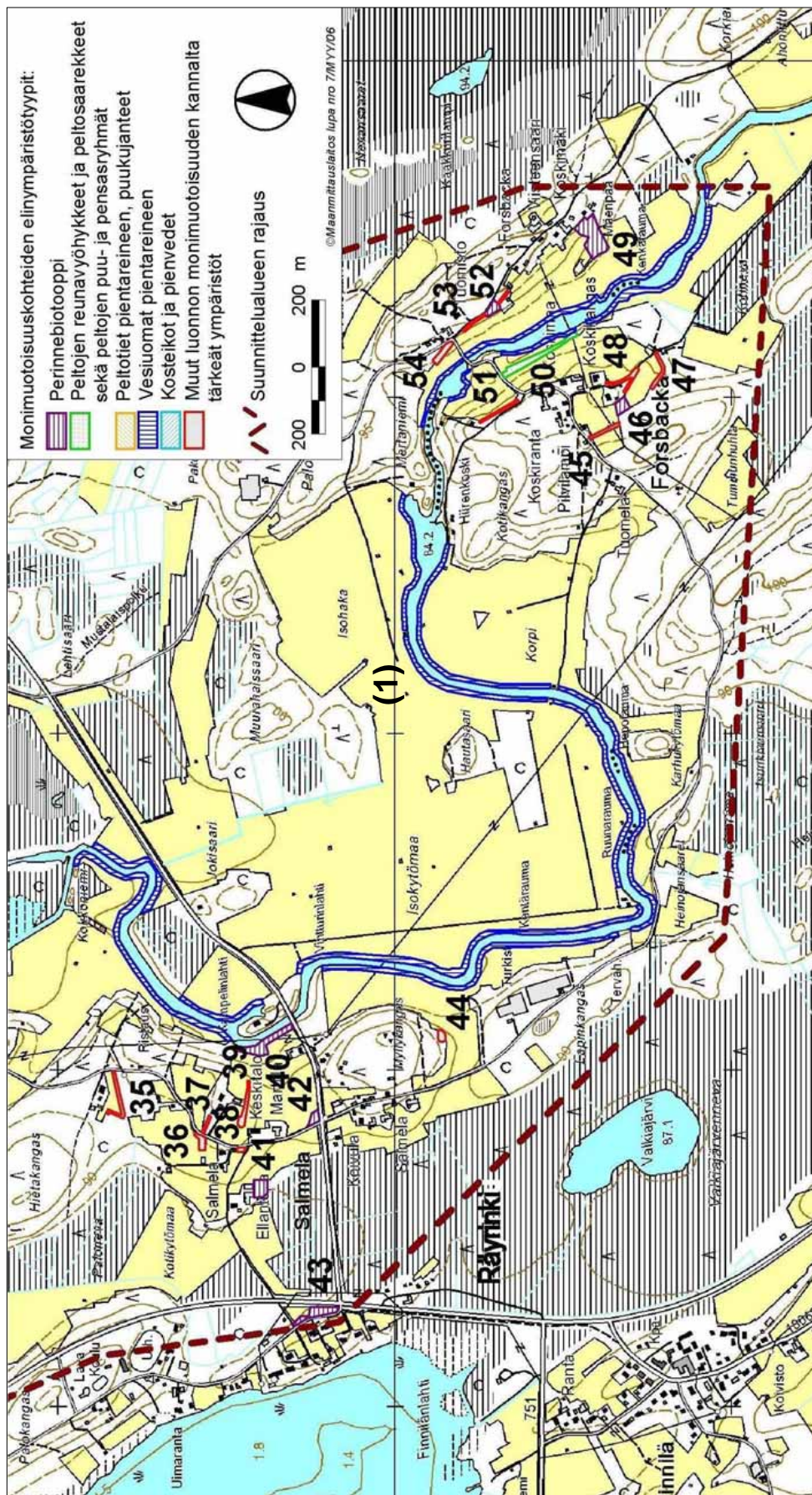
Toimenpidesuosituks: Puun taimien raivaus sekä niittykasvillisuuden säännöllinen niitto ehkäisee aluetta kasvamasta umpeen. Niittojätteen poiskorjuu köhdyttää maaperää luoden olosuhteet entistä monimuotoisemman niittylajiston kehittymiselle.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 56: Kiviaita

Tien varrella sijaitsevaa peltoa reunustaa osin vanha kiviaita. Osittain sammalpeitteinen, leveä kiviaita kulkee suorakulmaisen pellon laitaa lounas-kaakko-suuntaisesti. Pellon kulmaa kohti mentäessä kiviaita hautautuu vähitellen näkymättömiin. Kiviaidan takana kasvaa vanhaa kuusimetsää, jossa kasvaa myös vanhoja lehtipuita. Kiviaidan edessä kulkee ohut heinävaltainen vyöhyke, jossa kasvaa myös tuoreen kankaan kasvilajistoa. Tien suuntaisella pellon laidalla on leveä ja korkea kiviaita, joka ulottuu pellon koillisnurkasta pellon puoliväliin. Kiviaidan takana maanpinta on aidan korkeudella. Useiden metrien päässä metsässä on toinen samansuuntainen kapeampi kiviaita, joka puolivälissä peltoa yhtyy etummaiseen kiviaitaan. Kahden kiviaidan välissä kasvaa vanhoja, pylväsmäisiä ja pyöreitä katajia sekä vanhoja raitoja, kuusia ja mäntyjä. Pellon laidalla kasvaa nuoria koivuja, jotka peittävät molemmat aidat lähes kokonaan.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta tarpeen mukaan. Yksittäiset vanhat puut ja pensaatsat, kuten katajat, säästetään. Niiden ympäristöä kuitenkin

Kartta 7. Kohteiden 35–54 elinympäristötyypit.

niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin samalla puita ja pensaita korostaen. Nuoret koivut tulisi raivata pellon laidalta, sillä ne estävät kiviaitoja näkymästä sekä varjostavat vanhoja katajia.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 57: Pellon ja metsän välinen reunavyöhyke

Pellolle työntyvän metsäisen niemekkeen kärjessä on lato ja sitä ympäröivä osittain avoin eteläinen reunavyöhyke. Ladon ympärillä kasvaa kivikkoista heinäniittyä, jonka yleisimpinä lajeina tavataan tuoksusimaketta, kissankelloa, viitakastikkaa, kangasmaitikkaa, puolukkaa ja lillukkaa. Ladon molemmin puolin on avoin aukko pellolla. Pellon laidalla on siellä täällä pieniä kiviröykkiöitä ja muun muassa muurahaispesä, jonka takana on piilossa vanhoja katajia. Puu- ja pensaslajistoon kuuluvat vanhat mänty ja pihlaja sekä suuria koivuja.

Toimenpidesuosituks: Kohteen monimuotoisuutta voi ylläpitää ja kehittää niittämällä latoa ympäröivää niittykasvillisuutta sekä raivaamalla puu- ja pensas-kerrosta niin, että tuloksena on monikerroksinen ja -lajinen reunavyöhyke. Katajien ympärille pyritään luomaan tilaa ja valoisuutta harkitulla raivauksella ja niitolla muurahaispesiä varoen. Vanhat puut ja lahoppuut säästetään sekä suositetaan marjovia puita ja pensaita.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 58: Kiviaita

Kiviaita alkaa autotien varresta vanhan raidan luota, jatkuen peltotien vartta aina pellolla sijaitsevalle saarekkeelle saakka. Alkupäässä aitaa peittävät risut sekä juurella kasvavat suurruohot. Vähitellen etäämmällä tiestä kiviaita on yhä enemmän puuston ja pensaston peitossa. Aidan varrella kasvaa runsaasti lehtipuustoa, muun muassa harmaaleppää, kiiltopajua, raitaa, koivua sekä vanhoja pyöreitä pihlajia, katajaa ja vanha haapa.

Toimenpidesuosituks: Kiviaita tulee säilyttää ja pitää näkyvillä raivaamalla ja niittämällä sitä ympäröivää ja peittävää kasvillisuutta. Yksittäisiä vanhoja puita ja pensaita, kuten katajia ja pihlajia, voidaan jättää kiviaidan viereen kasvamaan. Niiden ympäristöä kuitenkin niitetään ja raivataan varovaisesti siten, että kiviaita tulee ympäristöstään esiin samalla puita ja pensaita korostaen.

Erityistukimuoto: Maiseman kehittäminen ja hoito tai luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 59: Metsäsaarekkeet

Halsuanjokeen rajautuvassa peltoniemekkeessä sijaitsee kaksi metsäsaarekettä, jotka ovat vielä osittain avoimia tai niissä on merkkejä aikaisemmasta avoimuudesta (Kuva 19). Eteläisessä suuremmassa saarekkeessa on keskellä avoin, hieman kivinen kumpare. Saarekkeen keskellä ja laidoilla niittykasvillisuus on erittäin monimuotoista ja paahteisella lounaisreunalla esiintyy kuivan niityn kasvillisuutta. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaana muun muassa pukinjuurta, nurmitarta, kissankelloa, lampaannataa, tuoksusimaketta, päivänkakkaraa ja lillukkaa. Saarekkeen vanhaan puustoon kuuluvat pihlaja, tuomi, harmaaleppä, mänty ja koivu. Pensas-kerroksen muodostavat muun muassa kataja, vadelma, ruusu ja vadelma. Saarekkeen eteläpäässä on pieni lepikko, joka laidoilla kasvaa suurruohoja, lähinnä horsmaa. Saarekkeista pienempi on myös kivinen ja kumpareinen sekä kasvilajistoltaan samankaltainen. Saarekkeessa on pieni lepikko ja keskiosan kumpareella runsaasti

Kuva 17. Kiviainat ovat maatalousympäristön historiallisia elementtejä. Ne kertovat hävinneistä elinkeinoista ja ovat merkinä menneiden sukupolvien työstä (kohde 51).

Kuva 18. Ladon avoimena säilynyt ympäristö tarjoaa elinympäristön vaateliaalle ja monimuotoiselle niittylajistolle, joka houkuttelee paikalle myös hyönteisiä (kohde 54).

vadelmaa. Saarekkeen laidoilla on edustavaa niittykasvillisuutta sekä erityisen runsaasti lillukkaa. Saarekkeen pohjoispuolella on pylväsmäisiä katajia koivun taimien varjossa.

Toimenpidesuosituks: Umpeutumassa olevat saarekkeet kaipaavat nopeasti raivausta ja niittoa, sillä vadelma, ruusu ja suurruohot ovat peittämässä alleen monimuotoisen ja arvokkaan niittylajiston. Pylväsmäisten katajien ympärille luodaan tilaa ja valoa puun taimia ja pensastoa raivaamalla. Saarekkeissa avoimien ja puustoisten kohtien vaihtelu lisää monimuotoiselle eliöstölle tärkeiden pienelin ympäristöjen määrää. Avoimien kohtien kanssa vuorottelevasta puustosta ja pensastosta pyritään tekemään mahdollisimman monilajinen ja -kerroksinen. Vanhat puut ja pensaats sekä lahoppuut säilytetään. Marjovia puita ja pensaita suositaan. Niittykasvillisuutta niittämällä ylläpidetään ja kehitetään monimuotoista kasvilajistoa, jolloin maaperän ravinteikkaus alenee, umpeenkasvu heikkenee ja saarekkeet pysyvät puoliavoimina.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

7.3.7 Kohteet 60–65 (kartat 11–12)

Kohde 60: Halsuanjoki

Halsuanjoki on yksi Perhonjoen tärkeimmistä sivujoista. Se virtaa suunnittelualueella Polson, Hyväluoman, Sillanpään ja Siponkosken kylien läpi yhtyen lopulta Perhonjokeen. Halsuanjoen varrella asutus on keskittynyt jokirantaan tai jokea myötäilevän maantien varteen. Halsuanjoki virtaa peltoalueilla usein melko huomaamattomana metsän reunassa. Välillä se tulee kuitenkin esiin viljelyaukeiden ja asutuksen keskellä kulkevana hallitsevana maisemaelementtinä. Muutamassa paikassa laiduntava karja pitää jokipientareita avoimena. Asutuksen ja teiden lähetyvillä rantapuustoa ja pensastoa on paikoin pidetty kurissa raivaamalla. Usein kuitenkin pientareiden kasvillisuus on hoitamattomana kasvanut korkeaksi ja tiheäksi sulkien jokivarren näkymiä. Halsuanjoen luonnonpiirteet, merkitys maiseman ja luonnon kannalta, toimenpidesuosituks ja rahoitus ovat vastaavat kuin muilla alueen joilla (katso s. 19, kohde 1).

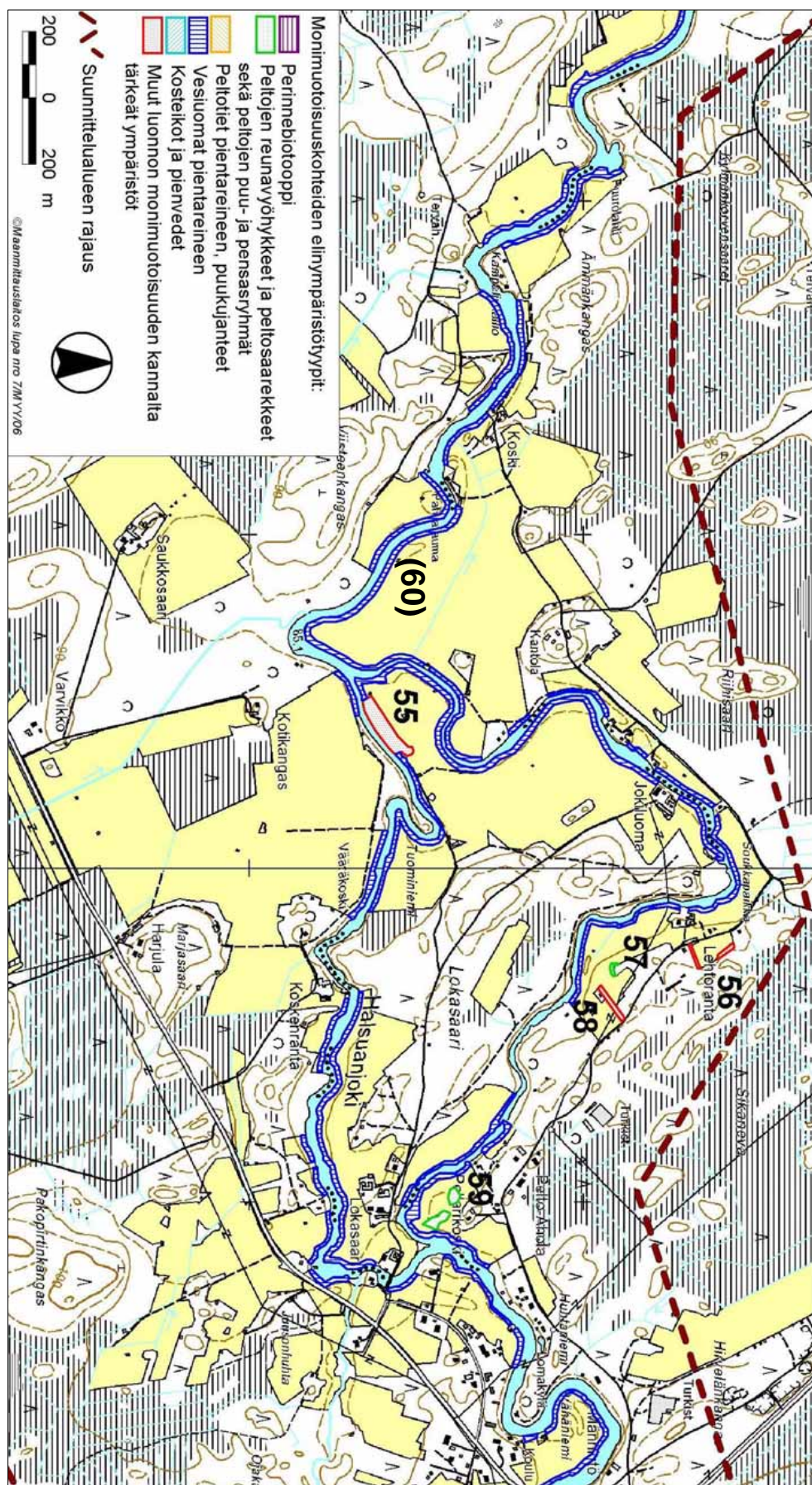
Kohde 61: Tuore niitty

Halsuanjoen Savelanlahdessa, joen länsirannalla, on kapea peltolohko komean lehtipuuisen rinnemetsän juurella. Kasvillisuuden yläpuolella lenteli paljon sudenkoorentoja, perhosia ja pistiäisiä. Vanhalle pellolle on kehittynyt monimuotoinen niittylajisto, jota kuitenkin uhkaa alueen umpeenkasvu. Niityn lajistoa luonnehtivat kissan- ja harakankello, päivänkakkara, poimulehti, metsäkurjenpolvi, heinätähtimö, hiirenvirna ja apilat. Haavan taimet ja suurruohot, kuten mesiangervo, koiranputki ja vuohenputki, tukahduttavat vähitellen valoa vaativan luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaan niittylajiston. Rehevyydestä kertovat rannan tuntumassa kasvavat nokkoslaikut. Peltolohkoa ympäröivät puut ja pensaats ovat vanhoja. Myös pellon yläpuolisen rinteiden puusto ja pensasto on vanhaa. Lajistoon kuuluu pihlajaa, koivua ja haapaa. Metsän laidassa on kasvillisuuden varjossa myös katajia.

Toimenpidesuosituks: Säännöllinen niitto ja niittojätteen poiskeruu auttaa ylläpitämään ja kehittämään monimuotoista niittylajistoa sekä estää aluetta kasvamasta umpeen. Katajia voi varovaisesti raivata esiin reunapuuston varjosta. Pellon ympäristössä vanha puusto ja lahoppuut suositellaan säilytettäväksi.

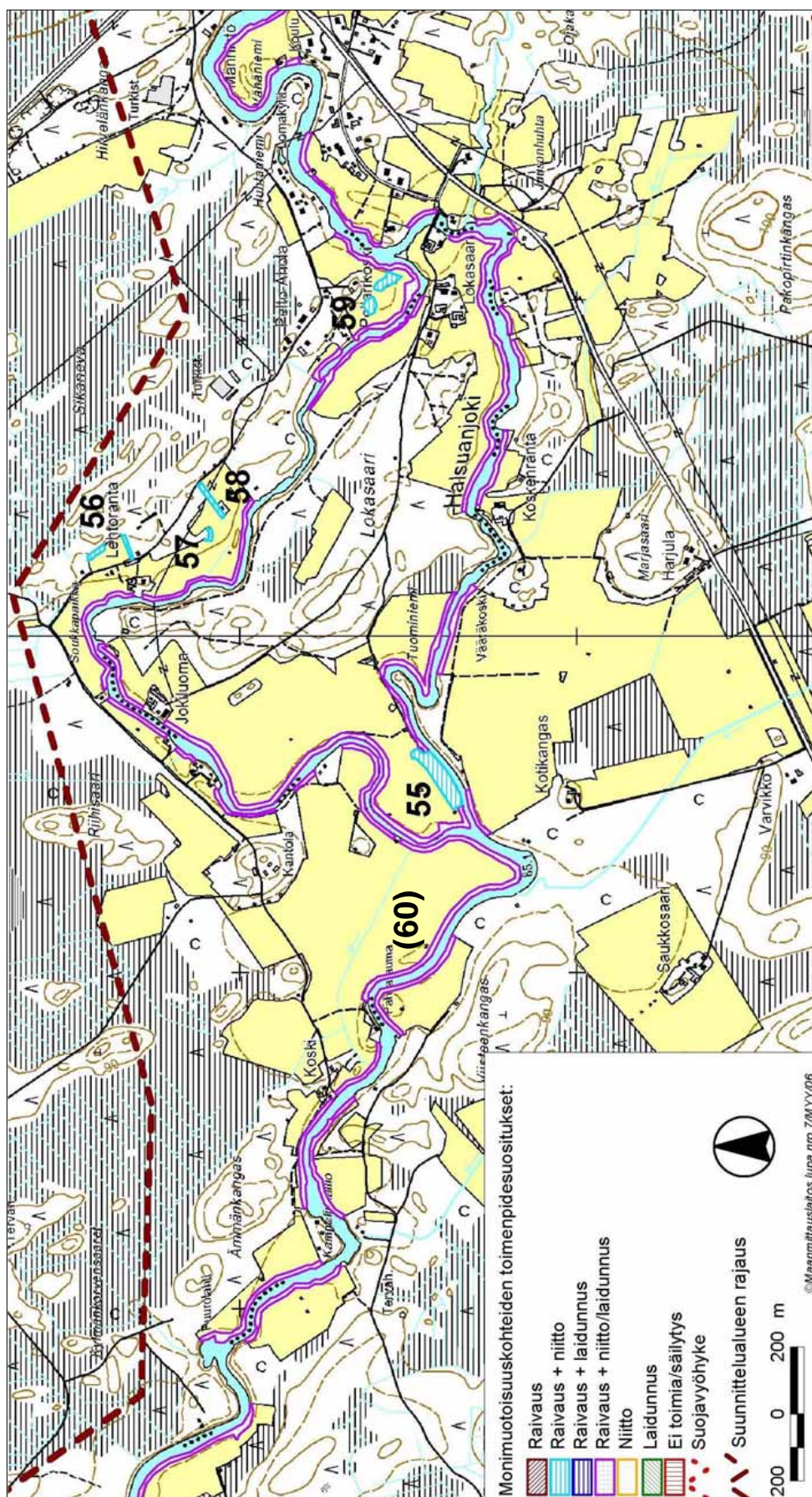
Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kartta 9. Kohteiden 55–59 elinympäristötyypit.

Kartta 10. Kohteiden 55–59 toimenpidesuosituksset.

Kohde 62: Joenrantaniitty

Kauniilla paikalla kosken rannalla sijaitsee nurmilaidun, johon sisältyy pieniä hakamaisia nurkkauksia sekä lampaiden hyvin laiduntama joenrantaniitty. Luonnonlaidunosat nurmesta erottaa oja. Hakamaisilla laiteilla kasvaa mäntyä, kuusta, koivua ja jonkin verran katajaa. Joenrantaniityn kasvillisuus on heinävaltaista ja jonkin verran rehevyyttä ilmentävää. Yleisimpiä lajeja ovat metsälauha, tuoksusimake, rönsyleinikki, niittysuolaheinä, nurmirölli, röyhyvihvilä, jänönsara, nokkonen, päivänkakkara ja hiirenvirna. Niityllä kasvaa myös pari koivua. Niityn itäpäässä piennar kohoaa muodostaen paahtaisen, etelään viettävän rinteen, jolla kasvaa rätvää, kissankelloa, huopakeltanoa, ahojakkärää, rohtotädykettä, nurmitatarta ja jäkkiä.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen soveltuu parhaiten alueen hoitomuodoksi. Nurmilaitumen rehevöittävää vaikutusta muuten edustavalle rantaniitylle voidaan vähentää erottamalla luonnonlaidun nurmesta. Tästä hyöttyy vaatelias ja arvokas niittylajisto.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 63: Hakamaa

Peltoon, tiehen ja pihapiiriin rajautuva pieni hakamainen alue, jossa on kuiva ja paahtainen kenttäkerros. Heinävaltaisen niityn yleisimpiä lajeja ovat rohtotädyke, lampaannata, siankärsämö, nurmirölli, timotei ja metsätähti. Puustoon kuuluu vanhoja mäntyjä, koivuja ja kuusia.

Toimenpidesuosituks: Tavoitteena on alueen avoimena pitäminen ja hakamaisten piirteiden säilyttäminen kenttäkerroksen kasvillisuutta niittämällä sekä tarvittaessa puuntaimia raivaamalla.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli alueella on laidunnushistoriaa. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kohde 64: Metsälaidun

Nurmilaitumeen sisältyy kivikkoinen metsälaidun. Puulajeja ovat koivu, mänty ja kuusi. Kenttäkerros on heinävaltaista niittyä, joskin maanpinta on paikoin kulunut kasvipeitteettömäksi. Kasvilajistoon kuuluvat muun muassa nurmirölli, niittynurmikka, nurmilauha, jäkki, lampaannata, rohtotädyke, metsätähti, kangasmaitikka, nurmipiippo, valkoapila ja hiirenvirna.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen soveltuu parhaiten alueen hoitomuodoksi. Nurmilaitumen rehevöittävää vaikutusta metsälaitumelle voidaan vähentää erottamalla luonnonlaidun nurmesta.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kohde 65: Metsälaidun

Polson reilun viiden hehtaarin kokoinen metsälaidun on inventoitu valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen yhteydessä (Tikkanen ym. 1999). Lampaiden laiduntaman lehtimetsälaitumen kasvillisuus on pääosin heinäistä mustikkatyypin kangas-

ta. Paikoitellen esiintyy myös ketunliekoa sekä jäkkituppaita. Reuna-alueilla kasvaa muun muassa lehtokuusamaa.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen soveltuu parhaiten alueen hoitomuodoksi. Alueella voi tarpeen mukaan suorittaa myös varovaista harvennusta.

Erityistukimuoto: Perinnebiotoopin hoito.

7.3.8 Kohteet 66–69 (kartat 13–14)

Kohde 66: Metsälaidun

Maisemallisella paikalla maantien varressa sijaitsee nurmilaitumen yhteydessä oleva metsälaidun (Kuva 20). Metsässä kulkee karjapolkuja, jotka johdattavat metsän läpi nurmelle sekä alueen laidalla olevan suojaosan kuusen alle. Metsän laidalle on kulutuksen seurauksena syntynyt paahteisia maapaljastumia. Laidun on jonkin verran kivikkoinen, erityisesti lounaisreunalla. Laitumen etuosa on valoisa heinä- ja pienruohoniityn vallitsemaa alue. Yleisimpiä lajeja ovat lampaannata, nurmilauha, siankärsämö, niittyleinikki, puna-apila, timotei ja huopaohdake. Varjoisuus ja tuore kangasmetsäkasvillisuus lisääntyy syvemmälle metsään mentäessä. Paikoin nokkonen ja piharatamo ilmentävät maaperän korkeaa ravinnepitoisuutta. Metsän puuston muodostavat lähinnä mänty, koivu ja kuusi. Pensaskerroksessa kasvaa runsaasti katajaa. Metsän ja nurmen välissä kulkee oja, jonka varressa metsän län-
sireunalla kasvaa virpa- ja kiiltopajua.

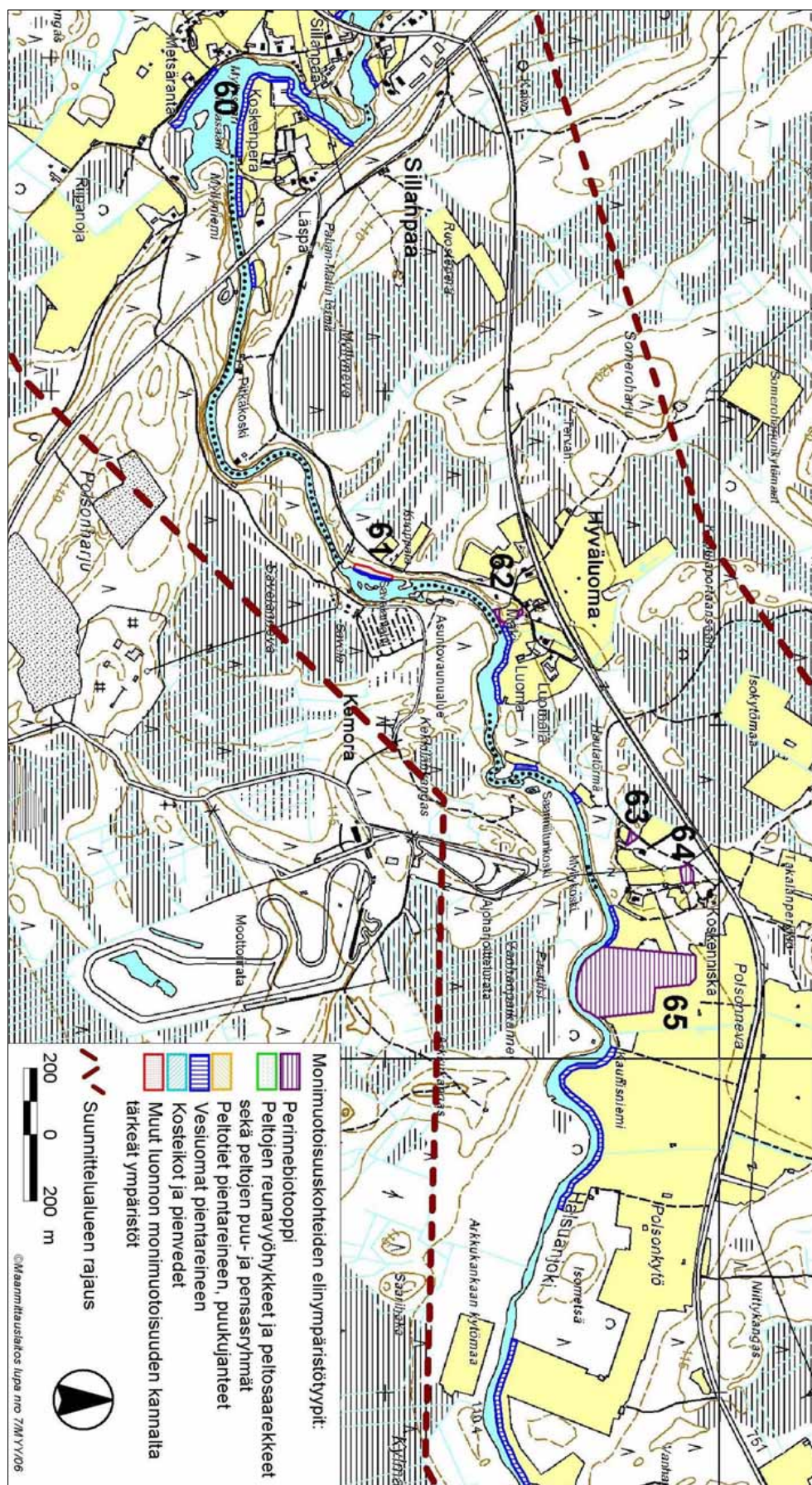
Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen on alueelle paras hoitomuoto. Metsälaidunta olisi suositeltavaa laiduntaa erillään nurmilaitumesta, jolloin nurmen rehevöittävää vaikutusta luonnonlaitumella voidaan vähentää. Katajaa voi paikoin harventaa valoisuuden lisäämiseksi kenttäkerroksessa ja karjan liikkumisen helpottamiseksi. Metsän länsilaidalla ojan varressa kasvavia pajuja ja harmaaleppää tulisi harventaa, jolloin metsään pääsee valoa, ja maisema avautuu tieltä katsottuna.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli aluetta laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kohde 67: Ojanotko pientareineen

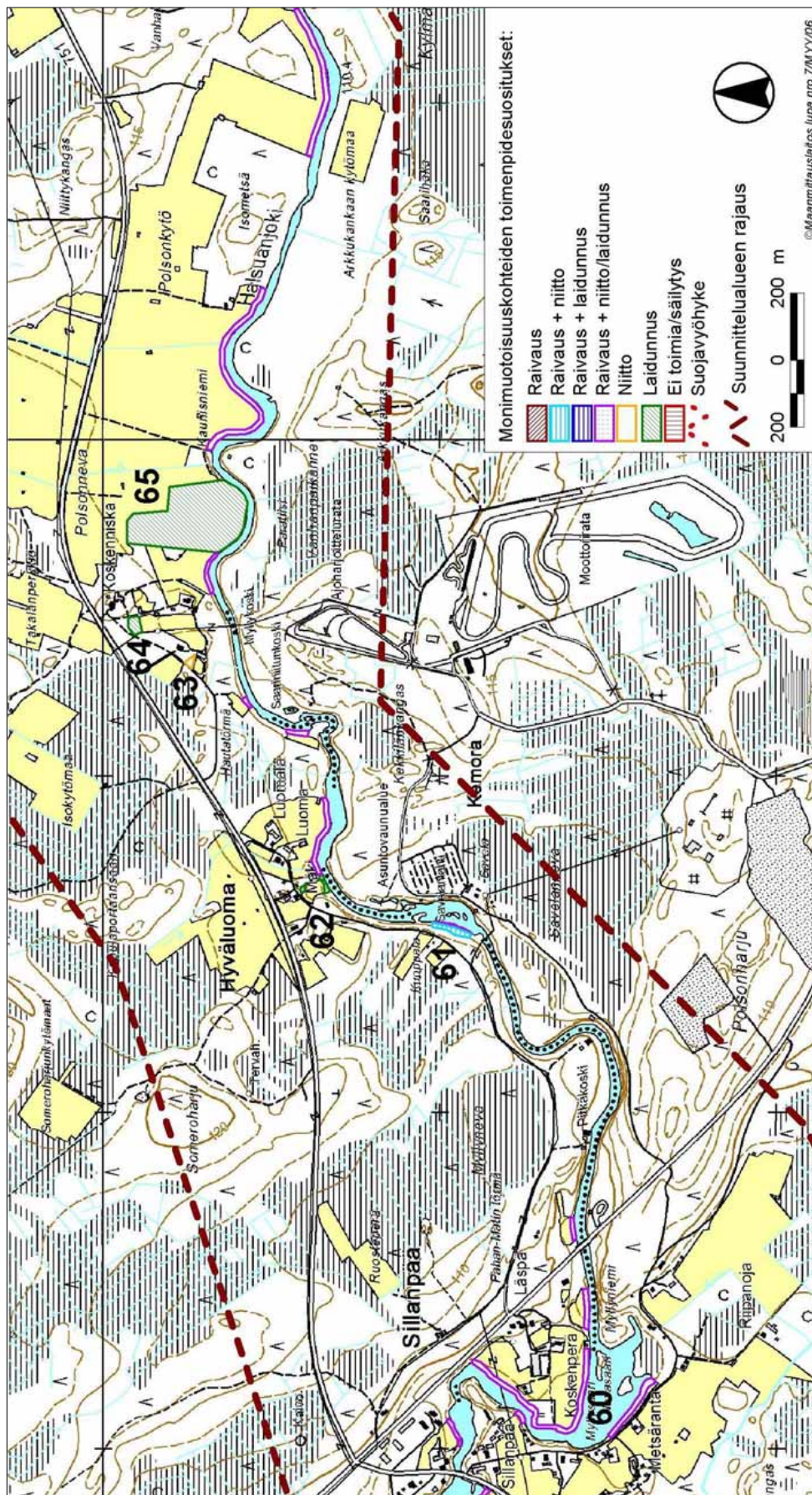
Heinoja mutkittaa matalalla notkossa peltoaukeiden läpi Halsuanjokeen laskien. Heinojan ylittävän sillan ja metsän välillä, ojanotkon pientareella, kasvaa tasaisesti lehtipuustoa ja pensaikkoa, muuttuen lopulta metsäksi. Aikaisemmasta avoimuudesta kertovat kuitenkin puuston piiloon jääneet katajat. Sillan molemmilla puolilla sekä puiden takana pellon laidalla on vanha lato. Heinojan itäpuolella ennen siltaa on vanhojen kuusten, mäntyjen, haapojen ja koivujen lomassa heinäniittyä sekä kasvillisuuden varjoon jääneitä katajia. Ojapientareella lehtipuusto ja pensasto muodostavat joelle kulkevan vihreän nauhan. Pensaston ja pellon välissä on suurruohovyöhyke. Ojan pientareella kasvaa muun muassa maitohorsmaa, ojakärsämöä, puna-apilaa, vuohenputkea, nurmilauhaa, metsäkortetta, lillukkaa ja kultapiiskua. Vedessä ja ajoittain veden alle jäävillä alueilla esiintyvät ratamosarpio, röyhylvihvilä, järvikorte, jousivihvilä, luhtasara, suo-orvokki, kurjenjalka ja suo-putki.

Toimenpidesuosituks: Heinojan pientareiden tiheää puu- ja pensasvyöhykettä voi raivata varovaisesti ja valikoiden monilajisuutta ja monikerroksisuutta silmällä pitäen. Maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita ovat pihlajat, tuomet, halavat, raidat, harmaalepät ja haavat. Raivaamalla voi myös avata näkymiä erityisesti laajojen peltoaukeiden kohdalla.

Kartta 11. Kohteiden 60–65 elinympäristötyypit.

Kartta 12. Kohteiden 60–65 toimenpidesuosituksukset.

Tarkoitus ei ole poistaa kaikkea puustoa, vaan luoda näkymäaukkoja, jotka vaihtelevat luonnollisesti maisemaan sopivien puu- ja pensasryhmien sekä yksittäisten maisemapuiden kanssa. Puita ja pensasryhmiä annetaan kasvaa erityisesti uoman ulkokaarteiden kohdalla. Rehevää piennarkasvillisuutta suositellaan myös perinteiseen tapaan niitettäväksi tai laidunnettavaksi, jolloin kenttäkerroksen lajisto kehittyy monimuotoisemmaksi ja maisema pysyy avoimempuna.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Kohde 68: Polson laitumet

Laajan perinnemaisemakokonaisuuden muodostavat Polson joenrantalaitumet ja metsälaidun ovat valtakunnallisen perinnebiotooppikartoituksen kohde (Tikkanen ym. 1999). Joenrantalaidun alkaa tilan läheisyydestä Halsuanjoen ylittävältä sillalta, jolta avautuu kaunis perinnemaisema latoineen ja tuulimyllyineen (Kuva 21). Lampaiden laiduntama lehtipuuhaika koostuu kumpuilevasta, loivasta rinteestä ja alavammasta jokirannasta. Eteläosassa tien vieressä on vanhan sillan kiviset jäänteet. Haka on pääasiassa pienruohoista tuoretta heinäniittyä, jolla kasvaa muun muassa partapaimulehteä, nurmitatarta ja kuminaa. Joenrantalaidun jatkuu paikoitellen kapeana lehtimetsälaitumena. Laitumen kasvillisuus on lähinnä rantakukan ja vesisaran ilmentävää rantakasvillisuutta sekä kosteaa heinävaltaista tulvaniittyä. Myös sekaheinäniittyä ja suurruohoniittyä esiintyy. Huomionarvoisia lajeja ovat rohtotädyke, kissankello ja päivänkakkara. Joenrantalaidun yhtyy laajaan metsälaitumeen, jonka kasvillisuus on tyypillistä puolukka- ja mustikkatyypin kangasmetseen kasvillisuutta.

Toimenpidesuosituks: Laidunnuksen jatkaminen soveltuu parhaiten joenrantalaitumien ja metsälaitumen hoitomuodoksi. Alueella voi tarpeen mukaan suorittaa myös varovaista harvennusta. Suositeltavaa olisi erottaa luonnonlaitumet nurmilaitumesta, jolloin nurmen rehevöittävä vaikutus heikkenee ja perinnebiotooppien arvo kasvaa.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai perinnebiotoopin hoito, mikäli kohteita laidunnetaan erillään nurmilaitumesta.

Kohde 69: Peltojen puu- ja pensasryhmä

Polson laitumien keskellä on kokonaisuuteen sopivana osittain laidunnettu kivikoinen lehtipuusaareke ja pyöröhirsilato. Kasvillisuus on rehevää. Puuston muodostavat pihlaja, haapa ja koivu.

Toimenpidesuosituks: Puusaarekkeen ja ladon säilyttäminen osana perinnemaisemaa on tärkeää. Saarekkeen laidunnus lisää alueen pienipiirteisyyttä korostamalla puita ja latoa sekä tuomalla kiviä esiin. Karjalta syömättä jääneitä reheviä kasvillisuuslaikkuja tulee niittää rehevyyden vähentämiseksi.

Erityistukimuoto: Luonnon monimuotoisuuden edistäminen tai maiseman kehittäminen ja hoito. Kohde yksinään on pinta-alaltaan liian pieni (alle 0,15 ha) tukihakemukseen, mutta voidaan liittää osaksi erityistukihakemusta, jossa samalla maanomistajalla on muitakin samaan tukimuotoon kuuluvia kohteita.

Kuva 19. Puustoisten ja avointen kohtien vaihtelu puoliavoimella metsäsaarekkeella lisää pienelinympäristöjen ja näistä riippuvaisen eliölajien määrää (kohde 59).

Kuva 20. Metsälaitumilla kasvillisuudessa esiintyy laidunnuksesta hyötyviä ruohokasveja (kohde 66).

Kuva 21. Jokivarren perinnebiotooppia hoitamalla säilytetään osa perinteistä maalaismaisemaa (kohde 68).

Kirjallisuus

- Heikkilä, M. (toim.) 2002: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitteluopas. – Maa- ja metsätalousministeriö & Ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen Ympäristö 591. 58 s.
- Heinonen, A. 2005: Töyrällä ja lakialla – Maatalouden erityisympäristötukisopimukset maiseman ja luonnonhoidon välineenä Etelä-Pohjanmaalla. – ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus & Etelä-Pohjanmaan TE-keskus, Maaseutuosasto, Seinäjoki. 31 s.
- Laitinen, J., Lindell, G., Männistö, P. & Tikkanen, H. 2001: Keski-Pohjanmaan arvokkaat maisema- ja kulttuurialueet. – Keski-Pohjanmaan liitto & Sigma Konsultit Oy, Kokkola. 181 s.
- Haaranen, T., Partanen, H. & Tarvainen, A. 2006: Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000–2006 – Maiseman hoito, luonnon monimuotoisuus, perinnebiotoopit. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 19 s. [esite]
- Perhonjokilaakson Luonto ry. 1997: Vetelin keskusalueen osayleiskaavan tarkistus – luontoselvitys 1997. – Veteli. 8 s.
- Priha, M. (toim.) 2003:
– Perinnebiotooppien hoitokortti 1 – Laidunnus.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 2 – Niitto.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 3 – Peruskunnostus.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 5 – Perinnebiotooppien hoidon suunnittelu.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 6 – Tuoreet niityt ja kedot.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 7 – Hakamaat ja metsälaitumet.
– Perinnebiotooppien hoitokortti 9 – Järven- ja joenrantaniityt, jokivarsien tulvaniityt.
Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 4 s. [esite]
- Priha, M. & Borg, O. (toim.) 2003: Perinnebiotooppien hoitokortti 4 – Kulutus. – Suomen ympäristökeskus & Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 4 s. [esite]
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Tiainen, J., Kuussaari, M., Laurila, I. P. & Toivonen, T. (toim.) 2004: Elämää pellossa – Suomen maatalousympäristön monimuotoisuus. – Edita Publishing Oy, Helsinki. 366 s.
- Tikkanen, H., Hongell, H. & Polso, A. 1999: Keski-Pohjanmaan perinnebiotoopit. – Länsi-Suomen ympäristökeskus, Kokkola. Alueelliset ympäristöjulkaisut 112. 141 s.
- Valpasvuo-Jaatinen, P. 2006: Maatalouden ympäristötuen erityistuet v. 2000–2006 – Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 10 s. [esite]

KUVAILEHTI

Julkaisija	Länsi-Suomen ympäristökeskus	Julkaisuaika Marraskuu 2006		
Tekijä(t)	Johanna Kullas			
Julkaisun nimi	Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Veteli			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Länsi-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2006			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Maaseudun perinteinen maisema ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana erilaisten maan- käyttötapojen tuloksena. Perinteinen maatalous on rikastuttanut maisemakuvaa ja luonut viljelyalueille tunnusomaisen kasvi- ja eläinlajiston. Maatalousympäristön maisema on kuitenkin viime vuosikymmenien aikana muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus on vähentynyt. Tällä hetkellä maatalousalueiden ympäristönhoitoa edistetään lähinnä maatalouden ympäristötukijärjestelmän avulla. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman tarkoituksena on kartoittaa maiseman ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet sekä ohjata ja tehostaa kohteiden hoitoa. Tavoitteena on, että maanomistajat hoitaisivat kohteita maatalouden ympäristötuen erityistuen turvin.</p> <p>Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmia alettiin toteuttaa maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella valtakunnallisesti vuonna 2003. Veteliin vuonna 2006 valmistunut yleissuunnitelma on viides Länsi-Suomen ympäristökeskuksen alueella toteutettu hanke. Yleissuunnitelma laadittiin yhteistyössä alueella toimivien viranomaisten ja viljelijöiden kanssa.</p> <p>Vetelin noin 5500 hehtaarin suuruiselta yleissuunnittelualueelta inventoitiin kesän 2006 maastotöiden aikana yhteensä 69 luonnon monimuotoisuuden ja maiseman kannalta tärkeää kohdetta. Kohteisiin lukeutuivat Perhonjoki (Vetelinjoki) ja Halsuanjoki pientareineen. Tyypillisiä kohteita Vetelissä olivat lisäksi pienialaiset perinnebiotoopit, kuten hakamaat ja metsälaitumet, sekä lukuisat kiviaidat. Kohteille annettiin toimenpidesuosituksia, joita maanomistajat voivat halutessaan toteuttaa. Hoidon rahoittamiseksi ehdotettiin kohteille sopivaa erityistukimuotoa. Vetelissä erityistä huomiota kiinnitettiin jokivarren avoimien viljelyaukeiden maisemalliseen merkitykseen. Perinteisen maatalousympäristön maiseman säilyttämiseksi annettiin toimenpideohjeita.</p>			
Asiasanat	Maatalousympäristö, luonnon monimuotoisuus, ympäristötuen erityistuki, perinnebiotoopit, Veteli, maisema			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Maa- ja metsätalousministeriö			
	ISBN 952-11-2447-4 (nid.) Sivuja 66	ISBN 952-11-2448-2 (PDF) Kieli Suomi	ISSN 1796-1912 (pain.) Luottamuksellisuus Julkinen	ISSN 1796-1920 (verkoj.) Hinta (sis. alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus, Koulukatu 19/PL 262, 65101 Vaasa, puh. 020 490 5257, faksi 020 490 5251, sähköposti neuvonta.lsu@ymparisto.fi, www.ymparisto.fi/lsu/julkaisut			
Julkaisun kustantaja				
Painopaikka ja -aika	Multiprint Oy, Vaasa 2006			

PRESENTATIONSBLAD

<i>Utgivare</i>	Västra Finlands miljöcentral	<i>Datum</i>	November 2006
<i>Författare</i>	Johanna Kullas		
<i>Publikationens titel</i>	Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Veteli (Översiktsplan för naturens mångfald inom jordbruksområden, Vetil)		
<i>Publikationsserie</i>	Västra Finlands miljöcentrals rapporter 2/2006		
<i>Publikationens tema</i>			
<i>Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt</i>			
<i>Sammandrag</i>	<p>Det traditionella landskapet och den traditionella naturen på landsbygden har under århundradena formats som ett resultat av olika sätt att använda marken. Det traditionella jordbruket har berikat landskapsbilden och skapat ett växt- och djurliv som är kännetecknande för odlingsområden. Landskapet inom jordbruksmiljön har dock förändrats under de senaste årtiondena och blivit mera ensidigt och naturens mångfald har minskat. För närvarande främjas miljövården inom jordbruksområden främst med hjälp av miljöstödsystemet för jordbruket. Syftet med en översiktsplan över naturens mångfald inom jordbruksområden är att kartlägga de objekt som är viktiga för mångfalden inom landskapet och naturen samt att styra och effektivisera skötseln av objekten. Målet är att markägarna skall sköta objekten med hjälp av jordbrukets specialmiljöstöd.</p> <p>Översiktsplanerna för naturens mångfald inom jordbruksområden började förverkligas på riksomfattande nivå med hjälp av finansiering från jord- och skogsbruksministeriet år 2003. Översiktsplanen som blev färdig för Vetil år 2006 är det femte projektet som genomförts på Västra Finlands miljöcentrals område. Översiktsplanen utarbetades i samarbete med myndigheterna och odlarna som är verksamma på området.</p> <p>På det ca 5500 hektar stora området för översiktsplanering i Vetil inventerades under terrängarbetet sommaren 2006 sammanlagt 69 objekt som är viktiga för naturens mångfald och landskapet. Till objekten hör Perho å (Vetil å) och Halsuanjoki med tillhörande slänter. Typiska objekt utgjordes dessutom av små vårdbiotoper, såsom hagmarker och skogsbeten, samt ett stort antal stengårdsgårdar. Skötselåtgärder föreslogs för de olika objekten, vilka markägarna kan genomföra om de så vill. För att finansiera skötseln av objekten föreslogs lämpliga former för specialstöd. I Vetil fäste man särskild uppmärksamhet vid den landskapsmässiga betydelsen hos de öppna odlingsområdena i ådalen. För att bevara det traditionella landskapet inom jordbruksmiljön gavs markägarna åtgärdsrekommendationer.</p>		
<i>Nyckelord</i>	Jordbruksmiljö, naturens mångfald, specialmiljöstöd, vårdbiotoper, Vetil, landskap		
<i>Finansiär/ uppdragsgivare</i>	Jord- och skogsbruksministeriet		
	ISBN 952-11-2447-4 (hft.) <i>Sidantal</i> 66	ISBN 952-11-2448-2 (PDF) <i>Språk</i> Finska	ISSN 1796-1912 (print) <i>Offentlighet</i> Offentlig
			ISSN 1796-1920 (online) <i>Pris (inneh. moms 8 %)</i>
<i>Beställningar/ distribution</i>	Västra Finlands miljöcentral, Skolhusgatan 19/PB 262, 65101 Vasa, tfn 020 490 5257, fax 020 490 5251, e-post neuvonta.lsu@ymparisto.fi, www.miljo.fi/lsu/publikationer		
<i>Förläggare</i>			
<i>Tryckeri/ tryckningsort och -år</i>	Multiprint Oy, Vasa 2006		